

# Učiteljevi eksplicitni metodički stavovi u razrednoj nastavi likovne kulture

---

**Paripović, Ariana**

**Master's thesis / Diplomski rad**

**2023**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:525269>

*Rights / Prava:* [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-12-27**



*Repository / Repozitorij:*

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)



SVEUČILIŠTE U RIJECI  
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Ariana Paripović

Učiteljevi eksplicitni metodički stavovi u razrednoj nastavi likovne kulture

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2023.



SVEUČILIŠTE U RIJECI  
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI  
Sveučilišni prijediplomski i diplomski integrirani učiteljski studij

Učiteljevi eksplicitni metodički stavovi u razrednoj nastavi likovne kulture  
DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika Likovne kulture

Mentor: doc.dr.sc. Anita Rončević

Ime i prezime studenta: Ariana Paripović

Matični broj: 0299011418

U Rijeci, rujan, 2023.

## IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

*Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.*

*Ariana Paripović*

## ZAHVALA

*Zahvaljujem svojoj profesoricici i mentorici, dr.sc. doc. Aniti Rončević na svom uloženom vremenu, trudu i strpljenju koje mi je pružala prilikom pisanja diplomskog rada. Hvala na svim savjetima, prijedlozima i preporukama, a najveće hvala na svojoj pomoći, razumijevanju i podršci kroz lake i teške trenutke pisanja diplomskog rada.*

*Zahvaljujem učiteljima koji su sudjelovali u ovom istraživanju i na taj način pridonijeli ovom radu.*

*Najveće hvala mojoj obitelji i kćeri Amaliji koji su svakoga dana bili uz mene i poticali me da ostvarim svoj cilj. Hvala vam što vjerujete u mene i što me volite bezuvjetno. Bez vas, nikada ne bih uspjela.*

## **SAŽETAK**

Ovim radom definiraju se eksplicitne pedagogije učitelja razredne nastave i njihov značaj u odgojno obrazovnom radu. Opisuje se odnos eksplicitnih pedagogija učitelja i likovnog izražavanja učenika razredne nastave pri čemu se pojašnjava likovni izraz učenika, oblikovanje prostorno-materijalne sredine u razredu, uloga učitelja u likovnom izražavanju učenika, nastavne metode i aktivnosti te načini vrednovanja u likovnom odgoju i obrazovanju. Provedeno je istraživanje čiji je cilj bio istražiti i opisati povezanost učiteljevog metodičkog opredjeljenja provođenja nastave s poučavanjem učenika razredne nastave u likovnoj kulturi. U istraživanju je sudjelovalo 36 učitelja razredne nastave koji su metodom upitnika procjenjivali svoje eksplicitne pedagogije i svoj odgojno-obrazovni rad.

Ključne riječi: eksplicitne pedagogije, likovno izražavanje, učenici razredne nastave, uloga odgajatelj

## **SUMMARY**

This work defines the explicit pedagogies of classroom teachers and their significance in educational work. The relationship between teachers' explicit pedagogies and the artistic expression of students in classrooms is described, where the artistic expression of students, the shaping of the spatial and material environment in the classroom, the role of the teacher in the artistic expression of students, teaching methods and activities, and methods of evaluation in art education are clarified. A research was carried out, the aim of which was to investigate and describe the connection between the teacher's methodical commitment to teaching and the teaching of students in the classroom in art culture. 36 classroom teachers participated in the research and evaluated their explicit pedagogy and their educational work using the questionnaire method.

Key words: explicit pedagogies, artistic expression, students in class, the role of the educator

## SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PEDAGOGIJA I ODGOJ	2
3. METODIKA LIKOVNE KULTURE	4
4. IMPLICITNA I EKSPPLICITNA PEDAGOGIJA	7
4.1. <i>Implicitna pedagogija</i> -----	8
4.2. <i>Eksplicitna pedagogija</i> -----	8
5. TRADICIONALNI I RAZVOJNI ODGOJ I OBRAZOVANJE	10
5.1. <i>Tradicionalni odgoj i obrazovanje</i> -----	10
5.2. <i>Suvremeni odgoj i obrazovanje</i> -----	11
6. LIKOVNO IZRAŽAVANJE UČENIKA RAZREDNE NASTAVE	12
7. LIKOVNO STVARALAŠTVO U RAZREDNOJ NASTAVI	15
8. ULOGA UČITELJA U LIKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU	17
9. NASTAVNE METODE I AKTIVNOSTI LIKOVNE KULTURE	19
10. VREDNOVANJE LIKOVNIH SADRŽAJA UČENIKA RAZREDNE NASTAVE	21
11. IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI U LIKOVNOJ KULTURI	23
12. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	25
12.1. <i>Svrha i cilj istraživanja</i> -----	25
12.2. <i>Hipoteze</i> -----	25
12.3. <i>Uzorak ispitanika</i> -----	25
12.4. <i>Metode istraživanja i instrumenti u istraživanju</i> -----	26
12.5. <i>Obrada podataka</i> -----	31



13. REZULTATI I RASPRAVA	32
13.1. <i>Provjera hipoteza</i> -----	32
13.2. <i>Učestalost korištenja likovnih materijala u razrednoj nastavi</i> -----	50
13.3. <i>Učestalost korištenja različitih područja likovne umjetnosti</i> -----	51
13.4. <i>Kurikularne reforme</i> -----	52
14. ZAKLJUČAK	54
15. LITERATURA	56
16. PRILOZI	59

## 1. Uvod

Eksplicitni metodički stavovi učitelja razredne nastave u današnjim su istraživanjima rijetko viđeni pojam. Iako Republika Hrvatska nastoji unaprijediti odgoj i obrazovanje svojeg naroda, smatram kako to radi pogrešnim pristupom. Umjesto slijepog vjerovanja teorijama i postavljanja zahtjeva učiteljima temeljenih na nedovoljno ispitanim ili neispitanim tvrdnjama, ministarstvo bi trebalo „uzeti u ruke“ stavove učitelja i njihove poglede na odgoj i obrazovanje učenika.

Likovna kultura u razrednoj nastavi često je tzv. „lebdeći“ predmet, odnosno smatra se kako ne snosi značajan utjecaj u rastu i razvoju učenika što je apsolutno neprihvatljivo i netočno. Učenici likovnim izražajem na kreativan način stvaraju sliku o sebi i svijetu oko sebe zbog čega je likovna kultura mlađem uzrastu od velike važnosti. Učenici razredne nastave likovno se izražavaju svakodnevno stoga je bitan njihov pogled na likovnost i likovni izričaj. Učitelji razredne nastave imaju ključnu ulogu u stvaranju pozitivne slike spram likovnosti kod učenika. Zato se narednim istraživanjem nastojalo prikazati ima li značajne razlike u metodičkom opredjeljenju učitelja prema stavu likovnog odgoja i obrazovanja. Prije samog uvoda u istraživanje i njegovih rezultata, opisat će se i definirati osnovni likovni, pedagoški, didaktički i metodički elementi kako bi shvaćanje istraživanja bilo dosljedno i svrsishodno.

Likovna pedagogija nastoji unaprijediti područje odgoja i obrazovanja likovnih i vizualnih umjetnosti. Time, ona je linija vodilja narednom istraživanju. Dosadašnja istraživanja likovne pedagogije temelje se najvećim dijelom na razvoj likovnosti učenika, a manjim dijelom na utjecaj učitelja. Navedenim, provedeno je istraživanje kako bi se ispitao učiteljev eksplicitni stav prema odgoju i obrazovanju likovne kulture u razrednoj nastavi.

## 2. Pedagogija i odgoj

Termin *pedagogija* nastao je u doba starih Grka, a izveden je od riječi *paidagogos*. Naziv *paidagogos* bio je namijenjen za sve one koji su vodili djecu. Međutim, *paidagogi* nisu bili dječji vodiči nalik današnjim učiteljima i odgajateljima, već su to bili robovi koji nisu imali sposobnost obavljati fizički teške radove svojih gospodara pa im je zadaća bila voditi gospodarevu djecu. Osim vođenja i praćenja djece od prebivališta do naređenih odredišta, najčešće k privatnim učiteljima, *paidagogi* su imali zadaću i čuvanja djece. Tako je ulogu *paidagoga* obuhvaćalo i bivanjem tjelesnog čuvara. Vremenom, *paidagogia* (*pais* grč. dječak, *agogs* grč. vođa) je postao naziv za tadašnju umjetnost odgajanja, a danas bilježi naziv za znanost o odgoju i obrazovanju, odnosno pedagogiju (Vasilj, 2020).

Školski sustav, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu, čine sve ustanove usko vezane uz primarno (osnovna škola), sekundarno (srednja škola) i tercijarno obrazovanje (fakultet) ljudi<sup>1</sup>. Sastavni dio školstva čini obrazovanje građana no veliki udio u školskom sustavu uz obrazovanje čini odgoj djece, odnosno učenika i studenata. Pedagogija je zato važan čimbenik nastave, a poznavanje njezinih temelja nosi uspjeh u odgojnom i obrazovnom podizanju učenika.

Pedagogija je znanost kojom se proučava, istražuje i unapređuje odgoj i obrazovanje kao i zakonitosti u području odgoja i obrazovanja te sadržaji i načini njihova provođenja<sup>2</sup>. „Pedagogija je, kao znanost, u suodnosu s mnogim znanstvenim disciplinama, a navodi se kako velikim dijelom ovisi o filozofiji kojom se određuje cilj odgoja i psihologiji kojom se iznalaze sredstva i uočavaju prepreke“ (Matess i Heinze, 2003, prema Paklečić, 2010, prema Pintar 2020: 179. str). Cilj pedagogije, kojeg definira njezin suodnos s filozofijom, jest poboljšanje pedagoških procesa odgoja, obrazovanja, učenja i socijalizacije te pružanje praktičnog znanja za praktičnu uporabu (Vukasović, 2010, prema Vasilj, 2020). Suvremeni pristupi pedagogiju poistovjećuju refleksiji znanosti o iskustvu čime ona pruža objektivne i relativno pouzdane smjernice

---

<sup>1</sup> Pribavljeno 14.05.2023. sa <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59665>

<sup>2</sup> Pribavljeno 14.05.2023. sa <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=47271>

za praktični odgojni rad (Vasilj, 2020). Engleski filozof John Locke svojom je teorijom empirizma dao poveznicu pedagogiji sa psihologijom (Duschinsky, 2012, prema Vasilj, 2020). Prema empiriji, spoznaja dolazi od osjetnog doživljaja i introspekcije (Macan, 1998.) pomoću kojih odgoj treba organizirati prema psihološkim spoznajama budući da one i nastaju osjetilima (Duschinsky, 2012, prema Vasilj, 2020).

Svojom ekspanzivnošću djelovanja, pedagogija se definira procesom građe, razvoja i oblikovanja čovjeka; komunikacijom koja treba omogućiti najbolje ostvarivanje individualnih mogućnosti svakog čovjeka; društvenim odnosom; generacijskim prenošenjem znanja ili formiranjem djece za buduće građane svoje domovine (Matijević i sur., 2016). Poznati francuski pedagog i filozof Jean-Jacques Rousseau u svojem je djelu *Emil ili o odgoju* iz 1762. godine, odgoj odredio kao sklad čovjeka i prirode s naglaskom na poštovanje djetetove prirode, njegovog prirodnog potencijala i sposobnosti kao osnovnim načelom odgoja. Hrvatski školski pedagog Mile Silov odgoj opisuje kao čovjekov put od heteronomije do autonomije, odnosno kao prijenos kulture, radne etike, običaja, morala i shvaćanja. Hrvatskom pedagogu Vladimiru Vujčiću odgoj je čovjekova sudbina, o njemu ovisi kako bi sam postojao. Vladimir odgoj doživljava kao posebnu društvenu pojavu kojoj je cilj odnos (Čurić, 2018).

Kompleksnost definiranja odgoja dokazuje njegovu posebnost i složenost samog provođenja. „Odgajanje djece jedan je od najtežih poslova na svijetu i posao za koji ćete se uvijek osjećati nespremnim. Međutim, to je i posao koji čovjeka najviše ispunjava“ (Jovančević i sur., 2013: 18.str). Navedenim, od odgajatelja i učitelja zahtjeva se stručno usavršavanje, poznavanje teorije i posjedovanje praktičnog iskustva rada kako bi njegovo djelovanje bilo kvalitetno. Sukladno odgoju, obrazovanje je organizirani pedagoški postupak stjecanja znanja i razvijanja spoznaje<sup>3</sup>. Sinkrono odgajanje i obrazovanje složeniji je koncept kojim se, uz znanje i praksu o odgoju, podrazumijeva i poznavanje obrazovnih teorija. Navedenim, bivanje primjernim učiteljem jasno aplicira pouzdano poznavanje pedagogije kao znanosti o odgoju i obrazovanju.

---

<sup>3</sup> Pribavljeno 14.05.2023. sa <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44619>

### 3. Metodika likovne kulture

Riječ *metoda* dolazi od grčkih riječi *metá* i *hodós* koje u doslovnom prijevodu znače *prema putu*, a u slobodnom prijevodu *sljedeći pravi put*. Izraz *metodika* izvedenica je grčke složenice *methodikós*, a simbolizira način primjene određene ili više određenih metoda unutar neke znanosti. Metodiku čine skup načela, pravila i postupaka nužnih za upravljanje određene metode znanosti kako bi se postigao željeni znanstveni cilj istraživanja (Pranjić, 2012). „Hrvatski pedagoški izvori smatraju je znanošću o nastavnim metodama (Pedagogijski leksikon 1939, prema Pranjić, 2012), znanošću koja proučava zakonitosti nastave pojedinoga nastavnoga predmeta (Enciklopedijski rječnik pedagogije 1963, prema Pranjić, 2012), teorijom nastave (Vukasović 1986, prema Pranjić, 2012), uvođenjem u neko predmetno područje (Kalin 1986, prema Pranjić, 2012), a s obzirom na područnu pripadnost, tretiraju je kao pedagošku znanost, odnosno disciplinu“ (Pataki 1963, prema Pranjić, 2012: 125. str). Kao pedagoška disciplina, definira se izvan okvira odgoja i obrazovanja, no upravo unutar tog okvira ona je najkorisnija, najzanimljivija i najefikasnija disciplina. Zato, mnogi autori odgojno-obrazovne pedagogije sam naziv *nastavna metodika* shvaćaju pleonazmom te se koriste samo izrazom *metodika*. Metodikom se, poput pedagogije, proučavaju zakonitosti odgoja i obrazovanja, ali za razliku od pedagogije, proučavanje u metodici temelji samo na jednom nastavnom predmetu ili odgojno-obrazovnom području<sup>4</sup>.

Suvremeni pedagoški pristupi znanosti, poput epistemologije, metodiku svrstavaju u granu pedagogije, točnije interdisciplinarnu znanost pedagoških dimenzija (Bažen i sur., 2008, prema Matijević i sur., 2016) koju je mnogo lakše opisati nego postići. Kao interdisciplinarna znanost, metodika istraživanja temelji se na suradnji više znanstvenih disciplina i uključuje veliki broj stručnjaka pedagoga, psihologa, sociologa, filozofa, kineziologa, neuroznanstvenika, politologa, informatologa, metodičara i ostalih znalaca koji svojim radom i sudjelovanjem pridonose istraživanju i objašnjenju učenja, odgoja i obrazovanja (Matijević i sur., 2016). Cilj metodike je

---

<sup>4</sup> Pribavljeno 14.05.2023. sa <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=40439>

istražiti što se uči, kako se uči i poučava, prostore u kojima se određeni sadržaji uče te pomoću kojih nastavnih sredstava se navedene radnje vrše. Metodička načela individualna su ovisno o znanosti/nastavnom predmetu kojim se metodičari bave. U nastavi, metodičkim se načelima određuju subjektivni i objektivni uvjeti učenja čime ona postaju temeljne smjernice organizacije i provedbe nastave. Iako se prilagođavaju svakom nastavnom predmetu, osnovna nastavna metodička načela su načelo primjerenosti, načelo zornosti, načelo vlastite aktivnosti, načelo individualizacije, načelo postupnosti i načelo objektivne realnosti <sup>5</sup>.

Osim metodike, navodi se i didaktika kao dio pedagogije. Didaktika dolazi od grčkog glagola *didaskhein* koji se prevodi kao vještina poučavanja, obučavanja, razlaganja, dokazivanja, predavanja. Didaktika je stoga također znanost o učenju i poučavanju, točnije „djelatnost poučavanja, učenja, uvođenja ili upućivanja u do tada nepoznato“ (Andrić, 2021). Osnivači didaktike, njemački pedagog Wolfgang Ratke i češki filozof Jan Ámos Komenský, smatraju didaktiku najorganiziranijim i najsustavnijim pristupom spoznaji o školskoj nastavi i učenju. Njome se potpomaže ostvarenju nastavnih ciljeva uz pridržavanje osnovnih didaktičkih načela <sup>6</sup>: načelo jedinstvenosti i dosljednosti, načelo obrazovljivosti i odgojnosti, načelo koncentracije i disperzije te načelo oprimjerenosti i strukturiranosti. Kao i u metodici, tako se i u didaktici načela prilagođavaju nastavnim predmetima i potrebama nastavnog učenja i poučavanja. Međutim, kako bi provođenje didaktičkih načela bilo uspješno, a ne svedeno na improvizaciju i samovolju, učitelj se treba primarno koristiti didaktičkim principima u nastavi. Oni se odnose jednako na nastavni sadržaj, nastavne metode, nastavne oblike, nastavna sredstva i pomagala te sve ostale dijelove nastave. Za uspješno ostvarivanje nastavnih zadataka učitelji se trebaju služiti principom zornosti i apstraktnosti, principom aktivnosti i razvoja, principom sistematičnosti i postupnosti, principom diferencijacije i integracije, principom primjerenosti i napora, principom individualizacije i socijalizacije, principom racionalizacije i ekonomičnosti te principom historičnosti i suvremenosti (Andrić, 2021). Poštivanjem načela i principa

---

<sup>5</sup> Pribavljeno 14.05.2023. sa [Temeljna nacela.ppt \(live.com\)](#)

<sup>6</sup> Pribavljeno 14.05.2023. sa <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14982>

didaktike osigurava se ostvarenje njena cilja, a to je učenje u skladu s učeničkim razvojnim potrebama i mogućnostima <sup>7</sup>.

Pedagogija, metodika, didaktika, odgoj i obrazovanje važni su prethodnici kvalitetnoj i razvojno primjerenom nastavi. Kako za ostale nastavne predmete u razrednoj nastavi tako i u poučavanju likovne kulture. Svakom učitelju koji redovno i pravilno prati napredak znanosti pedagogije u školskom sustavu, garantiran je uspjeh u nastavi likovne kulture.

---

<sup>7</sup> Pribavljeno 14.05.2023. sa <https://hr.wikipedia.org/wiki/Didaktika>

## 4. Implicitna i eksplicitna pedagogija

Prosvjetiteljsko doba, odnosno intelektualni i duhovni pokret 17. i 18. stoljeća utjecali su na izniman napredak pedagogije kao znanosti o odgoju. Najveći doprinos iznio je njemački filozof Immanuel Kant isticanjem važnosti razuma kao određenja čovjeka i čovjekova života. Kant je prosvjetiteljstvo vidio izlazom iz čovjekove nezrelosti, odnosno nesposobnosti uporabe vlastitog razuma. Nadu da će razum izbaviti čovjeka iz nezrelosti Kantu je pružao upravo odgoj zbog čega 18. stoljeće suvremeni pedagozi nazivaju i pedagoško stoljeće (Vasilj, 2020).

Napredak pedagogije kao znanosti proširio je pedagoške znanstvene grane i stvorio pedagoške znanosti poput obiteljske pedagogije, predškolske i osnovnoškolske pedagogije, didaktike, metodike odgoja predškolske i osnovnoškolske djece, metodike pojedinih nastavnih predmeta i područja nastave te mnoge druge (Matijević i sur., 2016). U području pedagogije postoje proučavanja i znanstveni radovi o obrazovanju, poput knjiga *Obrazovanje i razvoj* Nikole Pastuovića, *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika* Vizek Vidovića i suradnika, koji zajedno čine jedinstvo: odgojno-obrazovne znanosti. Za učitelje razredne nastave, pedagozi opredijeljeni na školsku i predškolsku pedagogiju koji razvijaju studiju razumijevanja odgojno-obrazovnog procesa te njegova reguliranja i napredovanja od velike su važnosti. Dokaz značaja i uspješnosti istraživanja školskih i predškolskih pedagoga predstavlja razvoj današnje alternativne pedagogije, poput Montessori i waldorfske pedagogije, koje su jedinstveni sljedbenici inicijative švicarskog pedagoga Johana Heinrich Pestalozzia. Pestalozzi je zagovarao kako se u životu i školi ne uči samo glavom, već ljudska jedinka treba učiti glavom, srcem i rukama (Matijević i sur., 2016). Ovim pristupom Pestalozzi je otvorio vrata dvama glavnim stavovima u metodici odgoja i obrazovanja, odnosno eksplicitnim i implicitnim stavovima učitelja spram odgoju i obrazovanju. Tomu zalaže i sama teza da ljudska bića moraju znati kamo idu kako bi nekamo stigla, točnije da je za učenje iz iskustva potrebno znati što to iskustvo jest. Ciljevi odgoja kao elementi vrijednosno normativne kulture svakog društva uzrokovani su eksplicitnim i implicitnim stavovima, predodžbama o tome što je dijete i što se od njega očekuje kao



posljedica odgojnih utjecaja (neformalne i formalne naravi) u različitim dobima djetinjstva (Babić i sur., 1997). Usmjeravanje i vođenje djece nikako se ne smatra jednostavnim zadatkom stoga je izbor i znanje o načinima odgoja nužna ambicija za primjeren napredak djeteta.

#### **4.1. Implicitna pedagogija**

Pretpostavka je da se tenzija između eksplicitnosti i implicitnosti nalazi u svim pokušajima transformacije teorije u praksu kako bi se opravdali pedagoški izbori učitelja za korištenje, odnosno poistovjećivanje samim teorijama. Implicitnu pedagogiju čine shvaćanja i stavovi o odgojno-obrazovnom procesu, odnosno razumijevanja odgajatelja i učitelja o njihovu radu. S druge strane, eksplicitna je pedagogija službena teorija često zastupljena u kurikulumima odgojno-obrazovnih ustanova (Pavičić Vukičević, 2013, prema Ilijić, 2022). Obilježje definicija implicitnih i eksplicitnih pedagogija navelo je autore na uspoređivanje istih. Tako američki autor John Mason objašnjava kako učitelji implicitnih stavova pretpostavljaju da će radnje utemeljene i izvedene iz teorije imati predvidljiv ishod. Oni smatraju kako je prezentacija varijacije dovoljna kako bi učenici naučili ono što im je namjeravano, dok učitelji eksplicitnih stavova uključuju bit određenog stupanja preciznosti u interakciji između učitelja i učenika. Oni pretpostavljaju da će za većinu učenika radnje utemeljene i izvedene iz teorije biti potrebno preobratiti i njima skrenuti pozornost na samu dostupnost naučenog (Mason, 2011). Srpski pedagog, sociolog, doktor pedagoških nauka i sveučilišni profesor Nenad Suzić u svojem autorskom radu navodi kako se balans između simboličkog ili eksplicitnog i znakovnog ili implicitnog stava predstavlja kao profesionalna vještina koja se stječe tijekom učiteljskog obrazovanja (Suzić, 2005). Kvaliteta obrazovanja učitelja time mora biti na visokoj razini uspjeha kako bi svaki učitelj na svoje radno mjesto stigao spreman i obučen za rad. Može se reći kako je obrazovanje učitelja u Hrvatskoj vrlo kvalitetno i djeluje u skladu s napretkom i novinama školskog odgoja i obrazovanja.

#### **4.2. Eksplicitna pedagogija**

Iznesenim, vidno je neophodno kvalitetno i ažurno teorijsko i praktično obrazovanje budućih odgajatelja i učitelja. Bez njega, učitelji mogu stvoriti pogrešnu

sliku svoje uloge, a samim time i nepravilno prosuditi i etiketirati učenika. Eksplicitni stavovi učitelja navode ih da se pridržavaju teorije i teorijski ustanovljenih činjenica kako bi zagarantirali uspjeh učenika. Biti eksplicitan znači biti jasan, nedvosmislen, no stavljanje prakse u teorijske kalupe ne garantira uspjeh svih učenika zbog čega je dužnost učitelja da budu otvorenih svjetonazora, voljni promjene i napretka te prilagodljivi. Upravo profesionalnim i kontinuiranim stručnim napredovanjem stvara se slika svijesti funkcije i etičnosti odgojno-obrazovnog rada (Pavičić Vukičević, 2013, prema Ilijć, 2022). Zato, u cilju shvaćanja svoje svrhe, odgojno-obrazovni radnici trebaju dobro poznavati definiciju i razliku tradicionalne i razvojne (suvremene) slike odgoja i obrazovanja.

## **5. Tradicionalni i razvojni odgoj i obrazovanje**

### **5.1. Tradicionalni odgoj i obrazovanje**

Tradicionalni odgoj i obrazovanje oblik je nastave u čijem je središtu učitelj i njegov frontalni oblik rada kojim predavanje liči vođenju monologa. To znači kako je komunikacija u nastavi između učenika i učitelja monotona, točnije jednosmjerna, od učitelja prema učeniku. Navedenim, učitelj je glavni subjekt nastave koji ima ulogu predstavljanja i prenošenja sadržaja i znanja, a učenik je objekt kojemu je uloga pratiti i zapamtiti što više informacija danih od strane učitelja (Lasić, 2015, prema Hani, 2021). Osim učiteljeva jednolična podučavanja, izvor informacija učenicima nalazi se još jedino u udžbenicima. Učenici tako imaju pasivni pristup samo jednoj istini, činjenicama limitiranog i reduciranog znanja uz zanemarivanje kreativnosti i potrebe za njezinim razvojem i jačanjem. Osim kreativnosti, ovakvim se pristupom zanemaruje i učenički razvoj, sloboda razmišljanja i iznošenja vlastitih stavova kao i njegove individualne potrebe za razvojem kompetentnosti i individualnosti (Arbunić, Kostović-Vranješ, 2007, prema Hani, 2021).

Iako češće vođen kao negativan pristup nastavi, frontalni oblik rada ima i svoje prednosti. Abraham Maslow, američki psiholog, nalaže kako je jedna od temeljnih potreba čovjeka osjećaj pripadnosti što se upravo postiže frontalnim načinom rada u učionici. Bivanjem u učionici sa svojim vršnjacima i sudjelovanjem u klasičnoj zajednici istih uvjeta, učenici stvaraju međusobne kontakte i grade međuljudske odnose. Dio su socijalizacije kojom grade i emocionalnu inteligenciju i sposobnost identifikacije sebe kao jedinke unutar razredno vršnjačke grupacije (Hani, 2021). Osim pripadnosti i socijalizacije, učenike motivira i potiče na rad upravo učiteljevo vođenje i upravljanje razredom i razrednim ozračjem (Jakšić i sur., 2021, prema Hani, 2021). Kontrolirano ozračje uvjetovano je postavljenim pravilima za vođenje provjera znanja koja su jednaka za sve učenike i vode k osjećaju ravnopravnosti i kolektiva.

## 5.2. Suvremeni odgoj i obrazovanje

U velikoj suprotnosti od tradicionalne nastave, u središtu poučavanja suvremenog odgoja i obrazovanja je učenik. Učitelj je tek moderator i voditelj nastavnog rada koji je nužno visoko obrazovan i sa znanjem o odgojno-obrazovnim i društvenim pojavama i promjenama u suvremenoj zajednici. Uloga učitelja u suvremenom odgoju i obrazovanju jest prilagodba i nadopuna istina. Tako, suvremeni princip rada temelji se na tradicionalnim, odnosno postojećim oblicima rada koji su onda oblikovani i usavršeni novim inovativnim tehnikama i metodama učenja i poučavanja. Glavni cilj vođenja suvremene nastave jest razvoj kritičkog mišljenja, kreativnosti, autonomije i individualnosti učenika (Hani, 2021). Oni se postižu učeničkim modeliranjem znanja uz pomoć raznih istraživačkih projekata koji primjerenim izazovima i zahtijevanim načinima otkrivanja istine potiču i razvijaju empirijsko iskustvo učenika (Arbunić, Kostović-Vranješ, 2007, prema Hani, 2021). Suvremena se nastava time zasniva na općoj filozofskoj disciplini uvjetovanom teorijom spoznaje, odnosno epistemologijom. Epistemologija je „istraživanje mogućnosti spoznaje; vrednovanje i procjena spoznajnih izvora i pretpostavki s kojima se ulazi u promišljanje problema; rasprava o granicama, opsegu i objektivnosti spoznaje koji zauzimaju posebno mjesto u cjelokupnoj filozofskoj problematici. Tako se epistemologijom određuje najbolji modalitet učenja koji se nadalje razrađuje primjerenom psihološkom teorijom“ (Pintar, 2020: 179. str). Navedenim načinom i pristupom radu s učenicima, oni pridonose vlastitom i razvoju cijele društvene zajednice.

## 6. Likovno izražavanje učenika razredne nastave

Umjetnost izražavanja značajan je dio djetinjstva. „Djeca su čarobnjaci mirisa, boja i zvukova i nitko nije veći majstor u otkrivanju tih titravih tajni od djece. Djeca su genijalna u oduhovljavanju pojava. Radost jedne poslijepodnevnog rasvjete, muzikalnu ljepotu mjesečine pod krošnjama kestenova, noćnu vožnju u vlaku ne može doživjeti svečanije od djeteta – nitko. U neoskvrnutom još osjećaju prostora, u šarenilu boja i mirisa, djeca stoje pred događajima naivno i to prvotno gledanje jest najvrjednije, jer je neposredno razotkrivanje zastora nad scenom, koja se trajno objavljuje čovjeku kao tajna vlastitog života“ (Krlježa, prema Grgurić, Jakubin, 1996: 77.str).

Kako bi učenicima pomogli u rastu i poticanju unutarnje zornosti te stvaranju personalne predodžbe vrijednosti, nastavni proces treba od samih početaka njegovati slikanje i oblikovanje kao element izražavanja predodžbi, osjećaja i razmišljanja (Pranjić, 2013). Djeca su sklona likovnom izražavanju, kako u igri tako i izvan nje. Bilo da je likovnost djeteta unutarnja potreba za izražavanjem, motoričkom aktivnosti, percepcijom, raznovrsnošću korištenja materijala ili pak puka zanimacija, jedno je sigurno: likovno izražavanje aktivira učenike, potiče osjećaj akcije i doživljaj ispunjenja. Obzirom da je svaki učenik individua za sebe, svaki od njih ima i specifičnu potrebu za mijenjanjem sadržaja aktivnosti i izražavanjem doživljenog. Time, neku djecu više intrigira manipulativno područje likovnog izražavanja, odnosno užitek u ostvarivanju taktilnog osjeta prilikom rada (npr. rad s glinom), dok je drugima izraženija potreba vizualnog područja i savladavanja oblika te izbora boja. Kada se u izražavanje uključe jake emocije djeteta, učenicima je u likovnosti najvažniji simbol (npr. kuća ili majka) pa je tu uključeno emotivno područje izražavanja. Prilika za javnim izražavanjem emocija koje je socijalno prihvatljivo moguće je u likovnoj aktivnosti što olakšava djeci emocijsko sazrijevanje. Sva navedena područja likovnog izražavanja kod učenika mogu biti jednokratna, višekratna, mješovita, ustaljena ili promjenjiva. Upravo se iz tog razloga često javljaju pogrešna tumačenja učenikova likovnog izraza budući da ih se motri samo iz vizualne manifestacije, a manjak

povezanosti sa stvarnošću i realnosti likovnog rada tada se zaključuje kao motorička i/ili percepcijska nezrelost učenika (Grgurić, Jakubin, 1996). Uloga i obrazovanje učitelja u ovom je slučaju vrlo bitna kako bi spomenutih grešaka bilo čim manje. Zaslugu pozitivnom utjecaju likovne kulture na dječji razvoj pridaje se odgojno-obrazovnim ustanovama podučavanja nastavnih profesije, ranije spomenutim pedagojskim znanostima i granama te osobito likovnoj pedagogiji.

Likovnom se pedagogijom proučavaju, istražuju i unaprjeđuju područja odgoja i obrazovanja u pogledu likovnosti i umjetnosti. Istraživanjima u likovnoj pedagogiji došlo se do spoznaje kako su učenici razredne nastave, u pogledu likovnosti i likovnog izražavanja, unutar faze intelektualnog realizma. Faza intelektualnog realizma početak je apstraktnog mišljenja praćena bogaćenjem verbalnog izraza i likovnog izražavanja, a sve zaslužujući promjeni dječjeg okruženja, odnosno novom životnom razdoblju uključivanja u jedinstvenu grupu (školski razred) i uspostavljanjem kontakta s vršnjacima. Smatra se kako faza intelektualnog realizma kod učenika traje od 6 do 11 godine što je upravo razdoblje razredne nastave s početnim prelaskom iz vrtića u školu. Ta je novina kod učenika dosta uočljiva, posebice u svojim počecima, zbog čega mašta i dalje ima veliki udio u učeničkoj percepciji stvarnosti. Percepcija mašte odražava se na njihove emocije, postupke, a time i psihička stanja te intelektualno i emocijsko doživljavanje sebe i svoje okoline. U prvom razredu osnovne škole učenici su fascinirani mnoštvom aktivnosti koje do tada nisu polazili zbog čega im je percepcija ponekad vrlo izoštrena na detalje. Vremenom, pozadina motiva za likovnim izražavanjem postaje raznovrsnija. Može se reći kako je likovno izražavanje učenika razredne nastave spontano i postupno prelazi u kompozicijsko. Tomu će pridonijeti dječje snažnije životno iskustvo i veće likovno-tehničke mogućnosti kojima će moći rješavati i složenije likovne probleme. Obilježja faze intelektualnog realizma su hrabri i odlučni potezi rukom, jednocrtni obrisi predmeta, izmjena mekih i tvrdih crta, plošnost bez privida volumena, ekspresivnost, bogatstvo tonskog i kolorističkog izraza te svježina i unutarnja napetost crteža (Grgurić, Jakubin, 1996).

Važna uloga učitelja jest stvaranje i njegovanje umjetničkog izražavanja, pa tako i izražavanja u likovnosti. Razne nastavne metode, nastavna sredstva i pomagala pridonijet će likovnom izražavanju svih učenika. Ukoliko učitelj primjereno

upotrebljava sve potrebne akcije vođenja nastave, utoliko će njegovi učenici pravilno razviti osjet za likovnost i likovno izražavanje.

## 7. Likovno stvaralaštvo u razrednoj nastavi

Poticanje, stvaranje i snaženje likovnog izražavanja kod učenika, olakšava im razumijevanje postojanja i likovno stvaralaštvo. „Likovno stvaralaštvo je izvanredan instrument komunikacije sa sobom i drugima te protuteža opterećenju glave, a može omogućiti jedinstveno iskustvo nastavnih sadržaja“ (Wegenest, prema Pranjić, 2013: 210. str). Njemački sveučilišni nastavnik i filozof Kurt Fror likovno je stvaralaštvo smatrao *otvorenim dijalogom*, a motrenje je vrednovao više od verbaliziranja u nastavi. Inzistirao je, dakle, na promatranju pred samim slušanjem učenika zbog čega se smatra začetnikom likovnog stvaralaštva u pogledu odgoja i obrazovanje, odnosno nastavnog procesa. S gledišta da dijete pomoću bojanja i crtanja javno iznosi svoje sposobnosti, valja mu omogućiti da slikovito reproducira nastavne sadržaje koje je usvojio, a da pritom ne brine o kvaliteti likovnog uratka. Bit je likovnog stvaralaštva u nastavi da primarni plan čini nova mogućnost izražavanja znanja, posebice za učenike sklone verbaliziranju, kako bi napredovali u priopćavanju novih činjenica, spoznaja i iskustava (Pranjić, 2013). Uz Frora, jednim od glavnih predstavnika i začetnika likovnog stvaralaštva treba smatrati i Guilforda koji čovjekovu kreativnost zasniva na divergentnosti, odnosno individualnoj originalnosti, fluentnosti i fleksibilnosti (Pečjak, 2006, prema Šarančić, 2013).

Važnost likovnog stvaralaštva leži upravo u povezanosti sa školskim uspjehom. Razvoj likovnog stvaralaštva kod učenika pozitivno djeluje na uspjehe ostalih predmeta u nastavi. Najčešće je napredak povezan s uspjehom u matematici i materinjem jeziku (Daniel, 2010; Evans, 2009; Smithrim i Upitis, 2005, prema Šarančić, 2013), a može trajati čitav život i odražavati se na svakodnevne uspjehe. Osim školskog napretka, likovno stvaralaštvo unapređuje i psihološki boljitak bivanjem ugodnog iskustva zapažanja i uočavanja lijepog. Pomaže u razvoju vještine gledanja i doživljavanja, sposobnosti izražavanja misli i emocija, potiče koncentraciju, uči promatrati, opisivati, analizirati i interpretirati, utječe na usmjeravanje pažnje, smanjuje frustracije i brige te, jedna od najvećih dobrobiti, razvija kreativnost (Lindström, 2009, prema Šarančić 2013). U prvoj polovici 20. stoljeća razvija se



obrazovanje umjetnošću, odnosno sposobnost prenošenja čovjekova djelovanja uz imaginaciju i kreativnost. Znanjem kako suvremena škola nema veliki utjecaj na kreativne pojedince, ponekad bi se moglo reći i kako ih gasi (Šarančić, 2013). Stoga, poželjno je unijeti što više aktivnosti likovnog stvaralaštva kako bi i kreativnost i mašta kod učenika pozitivno utjecali u školskom i svakodnevnom životnom učenju.

## 8. Uloga učitelja u likovnom odgoju i obrazovanju

Primarna uloga učitelja u razrednoj nastavi jest poticanje učenika, stoga učitelj treba biti inicijator kreativnog procesa. U nastavi likovne kulture u razrednoj nastavi to su poticaji za razvitak crtačke, grafičke, slikarske, prostorno-plastične i inovativne sposobnosti učenika. Pri izboru učinkovitog poticaja, u obzir valja uzeti likovne tehnike i likovno-tehnička sredstva koja pristaju uzrastu učenika (Grgurić, Jakubin, 1996). Najefikasniji način postizanja uspjeha svakog učenika jest upravo individualan pristup učeničkoj motivaciji koji osigurava usvajanje nastavnih sadržaja uz zajedničko planiranje nastave (Pranjić, 2013). Kako bi primjereno i svrsishodno organizirao nastavni proces, učitelj treba poznavati raznovrsne metode, oblike i poticaje u nastavi likovnog odgoja i obrazovanja koji se nalaze u okvirnom nastavnom planu i programu.

Dakle, učitelj treba biti likovno obrazovan da bi ispravno vrednovao likovni izražaj učenika, a time treba poznavati i individualne likovne mogućnosti svakog učenika. Razvoj likovnog mišljenja i izražavanja odvija se postupno stoga je usvajanje likovnih zakonitosti u primjeni likovnih motiva, načela i elemenata oblikovanja kontinuiran proces sa zahtjevom usmjeravanja učenika na gledanje oblika, boja i likovnih pojava. Sve navedene radnje trebaju biti u ravnoteži što je polazišna točka kreativne i uspješne nastave likovnog odgoja i obrazovanja (Grgurić, Jakubin, 1996). Njemački profesor Halbfas svemu nadodaje i važnost školske kulture s razrednim ozračjem koje je radno i živahno oblikovano. Tek takvim okruženjem učenika se potiče na stvaralačko djelovanje. Tako, uloga je učitelja i da koordinira nastavne sadržaje i pomagala kako bi pristup učeniku i nastavi bio što spontaniji (Pranjić, 2013).

Svim navedenim, jasno je kako najveći utjecaj na učenike i njihovo likovno izražavanje ima upravo učitelj, njegova uloga i rad te predanost profesiji i otvorenost za nove načine, sadržaje i oblike rada u nastavi. Pogrešan stav i negativna etiketa spram likovnoj umjetnosti kod učenika može stvoriti trajno nezadovoljstvo i nezainteresiranost za likovnim izražaje. U suprotnom, „kreativnošću i uspješnom nastavom likovnog odgoja i obrazovanja razvit će se likovna kultura sredine, pomoć će se likovnom vrednovanju i oblikovanju okoline, izgradit će se poštovanje lokalne i

nacionalne tradicije i likovne materijalne kulture, stvorit će se navika posjećivanja muzeja i galerija te omogućiti snalaženje na svim područjima likovne umjetnosti: slikarstva, kiparstva, arhitekture, primijenjene umjetnosti i dizajna“ (Grgurić, Jakunim, 1996: 108. str).

Svim navedenim jasno je zaključiti kako učitelji razredne nastave imaju snažan utjecaj i veliku ulogu u likovnom odgoju i obrazovanju. *Svaki učenik ima pravo na uspjeh*, izreka je kojom svaki učitelj treba voditi organizaciju svoje nastave. Razumijevanje učenika te njihovih individualnih karakteristika i potreba stvara uspješne učenike i zadovoljne učitelje.

## 9. Nastavne metode i aktivnosti likovne kulture

Učitelj se u razredu smatra glavnim pokretačem nastavne aktivnosti i uključenosti učenika, a u tome mu pomažu nastavne metode i njihov pravilan odabir. Nastavne metode nemaju svoju dogovorenu, završnu definiciju. Razni autori definiraju ih na sebi primjeren način što zaključuje njihovu kompleksnost. Radi jednostavnijeg razumijevanja daljnjeg odlomka, nastavne metode definirat će se kao „cjelovit i standardan tj. ustaljen sustav postupanja zasnovan na određenom misaono-teorijskom konceptu organiziranog učenja“ (Jelavić, 2003). Pedagoškom granom didaktike nalažu se osnovne nastavne metode koje su primjenjive svakom nastavnom predmetu, pa tako i likovnoj kulturi. Te opće nastavne metode su istraživačka (eksplorativna) metoda, egzemplarna metoda, metoda programiranog učenja, heuristička metoda, metoda predavanja, majeutička metoda i katekizmička metoda (Jelavić, 2003).

Uz opće nastavne metode u nastavi likovne kulture veliku važnost imaju i specifične likovne metode. Specifične likovne metode nastale su generiranjem same prirode likovno pedagoškog procesa, odnosno njegovih značajki i problematike. Bogomil Karlavaris, likovni pedagog<sup>8</sup>, generirao ih je u specifičnosti estetske komunikacije, specifičnosti kreativnih procesa, složenost likovnih pojava i funkcija te individualne specifičnosti likovnih fenomena. U zahvalnost Karlavarisu, danas su poznate četiri specifične likovne metode, a iz svake od njih definiraju se dodatne dvije: metoda likovno-estetske komunikacije (definira metodu estetskog kultiviranja i metodu umnožavanja i elaboriranja likovnog senzibiliteta), metoda istraživanja (definira metodu transporta i metodu posrednih stimulansa), metoda kompleksnosti (definira metodu preplitanja i metodu izmjeničnih utjecaja) te metoda autonomnih postupaka (definira metodu alternative i varijanti i metodu osvješćivanja likovnog senzibiliteta). Različiti stavovi učitelja razredne nastave obuhvatit će različitu uporabu, kombinaciju i učestalost primjenjivanja općih i specifičnih nastavnih metoda likovne kulture (Tomljenović, 2016).

---

<sup>8</sup> Pribavljeno 18.05.2023. sa [https://sr.wikipedia.org/sr-el/Богомил\\_Карлаварис](https://sr.wikipedia.org/sr-el/Богомил_Карлаварис)

Poželjno je da učitelj koristi individualni pristup učenicima uz individualan angažman i nastavnog koncepta koji će biti uspješan tek otvorenim kurikulumom (Pranjić, 2013). „Otvoreni kurikulum predstavlja fleksibilnu metodologiju, kako o odabiru sadržaja tako i načinu rada. Otvoreni kurikulum maksimalno prihvaća samostalnost i inicijativu djeteta, spontanost i kreativno ponašanje djeteta. U otvorenom kurikulumu „skriveni utjecaji“ dobivaju formalno mjesto za kreativno ponašanje u odgoju“ (Previšić, 2005. prema Hrgović, 2020). Slobodom izbora nastavnih sadržaja i ciljeva, koja je omogućena otvorenim kurikulumom, učenicima se osigurava veća mogućnost individualnog razvoja i napredovanja, osobnog suočavanja i izvornog načina rješavanja problema. Slobodnim pristupom i otvorenim planiranjem oplemenjenim kreativnošću, postiže se djelovanje kritičko-komunikativne didaktike (Pranjić, 2013). Optimalan uključenost učitelja i učenika u nastavi likovne kulture te pravilno korištenje otvorenog kurikuluma uz kvalitetan odabir nastavnih metoda opće i specifične didaktike stvara razredno ozračje pogodno razvoju jednako učenika i učitelja.

## **10. Vrednovanje likovnih sadržaja učenika razredne nastave**

Vrednovanje likovnih sadržaja učenika razredne nastave učiteljima ponekad predstavlja zadatak teži od organiziranja same nastave likovne kulture. Metodikom likovne kulture ponuđeni su elementi za vrednovanje likovnih radova učenika, međutim, oni su višeznačni što ostavlja učitelju vrednovanje prema vlastitom osjećaju. Stoga, učitelj treba dati ocjenu shodnu odgoju učenika, angažmanu i samoprocjeni učenika za vrednovanjem vlastitog likovnog rada (Jurilj, 2018).

Vrednovanje u likovnoj kulturi ostvaruje se pomoću tri osnovna elementa vrednovanja: stvaralaštvo, produktivnost te kritičko mišljenje. Kao kreativni proces, stvaralaštvo se nalazi u samom središtu organiziranja nastave pa tako i vrednovanja nastavnih ishoda. Stvaralaštvom se vrednuje učenikova upoznatost s likovnim materijalima i tehnikama rada, a samim time likovnim jezikom kojim učenik izražava svoje misli, osjećaje, ideje, vrijednosti i stavove. Za minimalno zadovoljavajući ishod u elementu stvaralaštva, učenik svoje ideje treba u potpunosti realizirati tek manjim dijelom. Likovnu tehniku uglavnom neprecizno i nepravilno koristi, a ideja likovnog rada nije prepoznatljiva. Može se reći kako je takav likovni rad učenika napravljen šablonski. Za maksimalno zadovoljavajući ishod u elementu stvaralaštva, učenik se tijekom stvaranja likovnog rada koristi likovnim jezikom za izražavanje vlastitih ideja i to čini kreativno. Likovne motive oblikuje precizno i autentično, a ideja likovnog rada je jasno prepoznatljiva. Likovnu tehniku precizno i pravilno koristi, a sam likovni rad maštovit je i unikatan. Preduvjet za stvaranjem razumijevanja spram umjetnosti jest istraživanje svoje okoline osjetilima koje oblikuje produktivnost u nastavi. Analitičkim promatranjem učenici pronalaze vlastita rješenja zadataka, sudjeluju u stvaralačkom procesu, a tako razvijaju i psihomotoričke i intelektualne vještine. Minimalno zadovoljavanje ishoda elementa produktivnosti kod učenika se očituje djelomičnim prikazivanjem zadanih motiva. Takvi su učenički radovi najčešće neuredni, nejasni, zbunjujući i nedovršeni. S druge strane, likovni radovi koji maksimalno zadovoljavaju ishod u elementu produktivnosti su radovi učenika koji jasno, precizno i točno obavljaju likovni zadatak u zadanom vremenskom razdoblju.

Njihov pronalazak rješenja je spretan i originalan, a motivi u likovnom radu u potpunosti zastupljeni te likovni rad uredan. Završni element vrednovanja likovnog uratka je kritičko mišljenje i kontekst kojim učenici formiraju svoj stav prema likovnim radovima i vizualnoj okolini. Kritičko mišljenje u razredu se postiže aktivnim doživljavanjem likovnih radova kojim se učenike potiče na razvoj percepcije, kreativnosti i komunikacijskih vještina za kritičko mišljenje. Kako bi zadovoljio minimalan ishod elementa kritičkog mišljenja, učenik treba djelomično povezivati materijale, postupke i likovni jezik sa sadržajem i formom. Takvi učenici najčešće ne sudjeluju u analizi i interpretaciji likovnih radova. Maksimalno zadovoljavajući ishod elementa kritičkog mišljenja postižu učenici koji jasno povezuju materijale, postupke i likovni jezik sa sadržajem i formom te u analizi i interpretaciji likovnih radova vršnjaka jasno povezuju likovno-umjetničko djelo s primjerima okoline (Dominović, 2021).

Holističkim se pristupom odgoju i obrazovanju predlaže uključivanje učenika u proces vrednovanja likovnih radova, odnosno sudjelovanje učenika u samom procesu umjetničkog izražavanja, istraživanja likovne umjetnosti i dizajna, izradi portfolia dječjih radova te kritičkoj osviještenosti (Jurilj, 2018). Takav pristup vrednovanju učenička likovnog rada jest zahtjevan postupak za koji učitelj treba biti pravilno informiran, obrazovan i ambiciozan. Vrednovanje likovnog rada u kojem sudjeluje i učenik te dijeli vlastito mišljenje o likovnom uratku sebe i svojih vršnjaka, naziva se samovrednovanje. „Samovrednovanje je znanstveno i stručno osmišljen postupak koji omogućava odgojno–obrazovnim akterima da na temelju sustavnog praćenja, analiziranja i preispitivanja samostalno unaprijede vlastiti rad“ (Markan, 2021). Samovrednovanjem učeničkih radova učenici istražuju, analiziraju i prihvaćaju svoje pogrešne i pravilne postupke i odluke u tijeku realizacije likovnog rada. Učenicima snaži emocionalan razvoj te samopercepcija. Samovrednovanje se može voditi i u obliku grupnog rada gdje učenici razvijaju socijalne vještine i timski rad, uvažavaju tuđa mišljenja i lako uspoređuju i prihvaćaju različite stavove.

## 11. Izvannastavne aktivnosti u likovnoj kulturi

U razrednoj nastavi poučavanje učenicima trebalo bi biti zanimljivo, aktivno i kreativno. Takvim načinom poučavanja učenici mogu učiti lakše, brže i prirodnije. Kako u ostalim nastavnim predmetima, tako i u poučavanju likovne kulture, izvannastavnim aktivnostima doprinosi se poticanju učenika na rad i učenje. Umjetnost je široki pojam koji u likovnoj kulturi kao nastavnom predmetu može pokrivati sva područja djelovanja učenika i učitelja. Svojom raznolikošću djelovanja, izvannastavne aktivnosti likovne umjetnosti mogu se ostvariti na različitim razinama i aktivnostima.

*Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* (2008) definira izvannastavnu aktivnost kao oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje (Koraj, 1999, prema Vukić, 2016). Osnovna zadaća izvannastavne aktivnosti u nastavi likovne kulture jest razvijanje interesa za akademski i socijalni razvoj kojima se postiže mentalna i emocionalna aktivnost učenika. Ono se ostvaruje jedino kvalitetnim i produktivno osmišljenim radom i organizacijom učitelja koji slobodno vrijeme učenika nastoji ispuniti korištenjem učeničkih vještina i znanja. „Svaki kreativni proces je nešto posebno i neponovljivo. To je dobra polazna točka, motivacija za razvoj vlastitog umjetničkog izražaja“ (Meznarič, 2023).

Prema školskom kurikulumu za izvannastavne aktivnosti, svaka aktivnost odnosno program ili projekt, treba imati određene ciljeve, namjenu, način realizacije, vremenik, način vrednovanja i način korištenja rezultata vrednovanja te troškove projekta.

Organizacija rada ključna je karakteristika svakog učitelja. Ukoliko organizaciju nastave učitelj smišlja shodno nastavnom problemu i primjereno mogućnostima učenika utoliko će sama nastava biti svrsishodna. Jednako vrijedi i za organizaciju izvannastavnih aktivnosti. One mogu biti organizirane u više nastavnih sati, provedene tijekom više dana ili unutar jednog nastavnog sata. Mogu se realizirati kao grupni rad,



timski rad, rad u paru ili individualan rad. Korištenje likovnih materijala i tehnika može biti raznovrsno ili jednolično. Odluku treba donijeti učitelj sa znanjem koju korist izvannastavna aktivnost omogućuje učenicima i shodno odluci djelovati.

## **12. Metodologija istraživanja**

### **12.1. Svrha i cilj istraživanja**

Svrha provedenog istraživanja jest ispitati izravne metodičke stavove učitelja tradicionalnog i razvojnog opredjeljenja u odnosu na poučavanje učenika razredne nastave iz likovne kulture.

Cilj istraživanja jest opisati povezanost učiteljevog metodičkog opredjeljenja provođenja nastave s poučavanjem učenika razredne nastave u likovnoj kulturi.

### **12.2. Hipoteze**

H1: Učitelji mlađe životne dobi imaju suvremeni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje starije životne dobi.

H2: Učitelji visoke stručne spreme izmjenično primjenjuju tradicionalni i suvremeni odgoj i obrazovanje sukladno s individualnim potrebama učenika i zahtjevima nastave u odnosu na učitelje s nižom stručnom spremom.

H3: Učitelji s više godina radnog iskustva imaju tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva.

H4: Učitelji s više godina radnog iskustva imaju pozitivnu sliku odnosa učenika i likovne kulture u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva.

H5: Učitelji suvremenog pristupa odgoju i obrazovanju imaju aktivniju nastavu likovne kulture u odnosu na učitelje tradicionalnog pristupa.

### **12.3. Uzorak ispitanika**

Uzorak ispitanika bio je namjeran i odnosio se na učitelje razredne nastave koji su trenutno zaposleni u školi. U istraživanju je sudjelovalo 36 učitelja iz različitih škola na području Republike Hrvatske. Prosječna dob ispitanika je 40,94 godine pri čemu

najmlađi ispitanik ima 23 godine, a najstariji 61 godinu. Radi provjeravanja hipoteza, životnu dob ispitanika podijelilo se u dvije skupine, mlađu i stariju životnu dob. Ispitanici mlađe životne dobi su učitelji do 39 godina starosti, a ispitanici starije životne dobi su učitelji do 61 godine starosti. Sukladno navedenom, istraživanju je pristupilo 18 učitelja mlađe životne dobi i 18 učitelja starije životne dobi. Najveći broj ispitanika koji su pristupili istraživanju je iz Istarske županije, odnosno 22 učitelja, dok ih je 7 iz Zagrebačka županije, 3 iz Primorsko-goranske i Karlovačke županije te jedan učitelj iz Krapinsko-zagorske županije. Stručna sprema učitelja bila je podijeljena u tri kategorije pri čemu je 25 učitelja završilo visoku stručnu spremu, 10 učitelja završilo je višu stručnu spremu te je jedan učitelj završio srednju školu. Godine iskustva rada ispitanika su od 1 do 40 godina iskustva gdje je najviše ispitanika između 26 i 40 godina rada, a prosječne godine iskustva rada u školu iznosi 19,97 godina. Ispitanici su učitelji razredne nastave, kombiniranih razrednih odjela te produženog boravka pri čemu 33,3% ispitanika su učitelji trećeg razreda, 25% ispitanika su učitelji četvrtog razreda, 22,2% ispitanika su učitelji drugog razreda, 5,6% ispitanika su učitelji prvog razreda i kombiniranog razrednog odjeljenja drugog i četvrtog razreda te su po 2,8% ispitanika učitelji kombiniranih razrednih odjeljenja prvog i drugog razreda i produženog boravka. Broj učenika u razrednim odjeljenjima varira od 1 do 25 učenika, a najviše učitelja u istraživanju imaju 17 do 24 učenika unutar jednog razrednog odjeljenja dok je prosječan broj učenika u razredu 16,7.

#### **12.4. Metode istraživanja i instrumenti u istraživanju**

Podaci su se prikupljali pomoću upitnika (Prilog 1) koji je, kao instrument, osmišljen za ovo istraživanje. Osnovna metoda koja se koristila u rade je ispunjavanje upitnika kojemu su pristupili učitelji razredne nastave, a ostvarilo se Google form ispitivanjem. Upitnik se sastojao od 59 čestica podijeljenih u 7 dijelova: opći podaci ispitanika, pristup odgoju i obrazovanju u nastavi likovne kulture, učenici i likovna kultura, učitelji i likovna kultura, likovni materijali, područja likovne umjetnosti te osobno mišljenje ispitanika.

Prvi dio upitnika usmjeren je na prikupljanje sociodemografskih podataka ispitanika pri čemu su se koristile sljedeće varijable: dob ispitanika, županija u kojoj ispitanik radi, godine iskustva u razrednoj nastavi, stručna sprema ispitanika, razredno odjeljenje te broj učenika u razrednom odjeljenju. Pitanja otvorenog tipa odnosila su se na varijable u dobi ispitanika, županiju rada, godine iskustva u razrednoj nastavi te broj učenika u razrednom odjeljenju. Na varijablama stručne spreme i razrednog odjeljenja, ispitanici su odgovarali višestrukim odabirom. U varijabli završene stručne spreme ispitanici su mogli birati (1) Srednju školu, (2) Višu stručnu spremu ili (3) Visoku stručnu spremu dok su u varijabli razrednog odjeljenja birali između prvog, drugog, trećeg ili četvrtog razreda te su imali dodatnu opciju otvorenog odgovora (ostalo) za ispitanike kombiniranih razrednih odjeljenja i produženog boravka.

Drugi dio upitnika odnosio se na ispitivanje učiteljevog pristupa odgoju i obrazovanju u nastavi likovne kulture, a sastojao se od pet čestica:

- 1. U nastavi likovne kulture povodim se tradicionalnim odgojem i obrazovanjem*
- 2. U nastavi likovne kulture povodim se suvremenim odgojem i obrazovanjem*
- 3. U nastavi likovne kulture izmjenjujem tradicionalni i suvoremeni odgoj i obrazovanje sukladno zahtjevima nastavnog sadržaja*
- 4. U nastavi likovne kulture izmjenjujem tradicionalni i suvoremeni odgoj i obrazovanje sukladno individualnim potrebama učenika*
- 5. Ne usmjeravam pozornost na pristup koji pružam učenicima u odgoju i obrazovanju likovne kulture*

Ispitanici su na navedene čestice odgovarali formatom odgovora Likertovog tipa pri čemu je 1 – „u potpunosti se ne slažem“, 2 – „djelomično se ne slažem“, 3 – „niti se slažem niti se ne slažem“, 4 – „slažem se“ i 5 – „u potpunosti se slažem“.

Trećim dijelom upitnika ispitivao se učiteljev odnos prema povezanosti učenika i likovne kulture u devet čestica:

- 1. Učenici razredne nastave vole likovnu kulturu*
- 2. Učenici razredne nastave imaju svakodnevnu potrebu za likovnim izražajem*
- 3. Životno iskustvo učenika utječe na njihovo likovno izražavanje*
- 4. Svi učenici razredne nastave imaju jednake odgojno-obrazovne potrebe*

5. *Učenici razredne nastave uče jedino samostalnim istraživanjem okoline*
6. *Učenici razredne nastave u likovnom se izražavanju koriste jedino motivima poznatim iz svakodnevnog života*
7. *Učenici razredne nastave uočavaju važnost učenja likovne kulture*
8. *Učenici razredne nastave znaju procijeniti značaj likovne umjetnosti*
9. *Promjena razrednog odjela utječe na osobnost likovnog izražavanja učenika razredne nastave*

Ispitanici su na navedene čestice odgovarali formatom odgovora Likertovog tipa pri čemu je 1 – „u potpunosti se ne slažem“, 2 – „djelomično se ne slažem“, 3 – „niti se slažem niti se ne slažem“, 4 – „slažem se“ i 5 – „u potpunosti se slažem“.

Četvrtim dijelom upitnika ispitivao se učiteljev odnos prema povezanosti učitelja i likovne kulture u 16 čestica:

1. *Prilagođavam nastavu individualnim potrebama učenika*
2. *Potičem svoje učenike na svakodnevno likovno izražavanje*
3. *Poznajem likovne sposobnosti svakog učenika mog razrednog odjeljenja*
4. *Poznajem i primjenjujem raznovrsne likovne metode i strategije poučavanja likovne kulture*
5. *Primjenjujem raznovrsnost u izboru likovnih materijala i područja likovne umjetnosti*
6. *Materijali za likovno izražavanje učenicima mog razrednog odjeljenja su stalno dostupni*
7. *Određeni materijali za likovno izražavanje sakriveni su od učenika radi njihove sigurnosti*
8. *Razrednim ozračjem potiče se kreativnost učenika mog razrednog odjeljenja*
9. *Redovito organiziram izvannastavne aktivnosti vezane uz likovnu umjetnost i razvoj likovnog izražaja učenika*
10. *Potičem učenike na izvanškolske aktivnosti likovno-umjetničkog izražaja*
11. *Nastavu likovne kulture ostvarujem jednom tjedno, prema rasporedu*
12. *U svom radu znam odstupiti od nastavne satnice (rasporeda)*
13. *Učenicima zadajem različite likovne zadatke istovremeno*

14. *Kada ne dovrše likovni uradak na nastavi, učenici ga dovršavaju kod kuće*
15. *Zadovoljan/na sam vlastitim radom i uključenošću za učenje i poučavanje nastave likovne kulture učenika razredne nastave*
16. *Istovremeno ostvarujem nastavu na više razina*

Ispitanici su na navedene čestice odgovarali formatom odgovora Likertovog tipa pri čemu je 1 – „u potpunosti se ne slažem“, 2 – „djelomično se ne slažem“, 3 – „niti se slažem niti se ne slažem“, 4 – „slažem se“ i 5 – „u potpunosti se slažem“.

U petom dijelu upitnika nastojalo se ispitati koliko često učitelji koriste likovne materijale u radu s djecom pri čemu je navedeno 16 čestica:

1. *Flomasteri*
2. *Grafitne olovke*
3. *Kemijske olovke*
4. *Drvene bojice*
5. *Tuš*
6. *Ugljen*
7. *Kreda*
8. *Vodene boje*
9. *Akrilne boje*
10. *Tempere*
11. *Pastel*
12. *Kolaž papir*
13. *Glina*
14. *Slano tijesto*
15. *Plastelin*
16. *Kinetički pijesak*

Ispitanici su na navedene čestice odgovarali formatom odgovora Likertovog tipa pri čemu je 1 – „nikada“, 2 – „jednom u 3 mjeseca“, 3 – „jednom mjesečno“, 4 – „jednom do triput tjedno“ i 5 – „svaki dan“.

U nastavku petog djela upitnika ispitanici su mogli upisati koje još likovne materijale koriste u radu s učenicima, a da oni nisu navedeni u upitniku.

U šestom dijelu upitnika nastojalo se ispitati koliko često učitelji koriste različita područja likovne umjetnosti u radu s djecom pri čemu su navedene četiri čestice:

1. *Crtačko područje likovne umjetnosti*
2. *Slikarsko područje likovne umjetnosti*
3. *Grafičko područje likovne umjetnosti*
4. *Prostorno-plastično oblikovanje*

Ispitanici su na navedene čestice odgovarali formatom odgovora Likertovog tipa pri čemu je 1 – „*nikada*“, 2 – „*jednom u 3 mjeseca*“, 3 – „*jednom mjesečno*“, 4 – „*jednom do triput tjedno*“ i 5 – „*svaki dan*“.

U nastavku šestog djela upitnika ispitanici su mogli upisati koje još područje likovne umjetnosti koriste u radu s učenicima, a da ono nije navedeno u upitniku.

U sedmom dijelu upitnika ispitivalo se osobno mišljenje učitelja razredne nastave u pogledu kurikularnih promjena i napretka u odgoju i obrazovanje likovne kulture. Ispitanicima su priložene dvije čestice:

Prva čestica je kombinirana:

1. *Smatrate li da se u hrvatskom školstvu vidi znatan napredak u kurikulumu likovne kulture sa svakom narednom reformom?*

Na navedenu česticu ispitanici su odgovarali formatom odgovora Likertovog tipa pri čemu je 1 – „*da*“, 2 – „*ne mogu se odlučiti*“ i 3 – „*ne*“.

Uz prvu česticu ispitanici su imali dvije pod čestice otvorenog tipa:

- a) *Molim Vas da obrazložite svoj odgovor:*
- b) *Ako se slažete da je napredak vidljiv, možete li ukratko navesti najznačajnije promijene koje utječu na poučavanje učenika?*

Druga je čestica otvorenog tipa:

2. *Što smatrate problemima nastave likovne kulture?*
  - a) *Koga smatrate odgovornim za nastanak i opstanak problema?*
  - b) *Ako imate, predložite rješenja za navedene probleme*

## **12.5. Obrada podataka**

Podaci dobiveni u istraživanju obrađeni su kvantitativnom analizom u programu IBM SPSS Statistics. Statistička metodologija odabrana je u skladu s postavljenim istraživačkim hipotezama i prirodi podataka iz upitnika. U istraživačkim hipotezama H1: *Učitelji mlađe životne dobi imaju suvremeni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje starije životne dobi*, H2: *Učitelji visoke stručne spreme izmjenično primjenjuju tradicionalni i suvremeni odgoj i obrazovanje sukladno s individualnim potrebama učenika i zahtjevima nastave u odnosu na učitelje s nižom stručnom spremom*, H3: *Učitelji s više godina radnog iskustva imaju tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva*, H4: *Učitelji s više godina radnog iskustva imaju pozitivnu sliku odnosa učenika i likovne kulture u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva* i H5: *Učitelji suvremenog pristupa odgoju i obrazovanju imaju aktivniju nastavu likovne kulture u odnosu na učitelje tradicionalnog pristupa* ispitivale su se razlike u rangovima ispitanika u odabranim nezavisnim uzorcima zbog čega je odabran parametrijski test Bi varijacija korelacije.



## 13. Rezultati i rasprava

### 13.1. Provjeravanje hipoteza

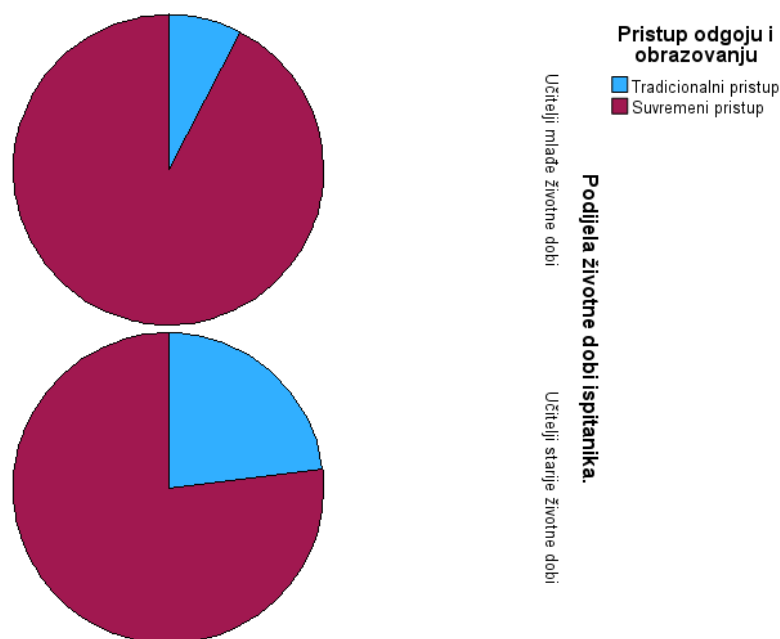
H1: Učitelji mlađe životne dobi imaju suvremeniji pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje starije životne dobi.

Prvi korak u provjeravanju hipoteze H1 bio je odrediti učitelje, odnosno ispitanike mlađe i starije životne dobi. Učitelji mlađe životne dobi su oni koji imaju do 39 godina starosti, a učitelji starije životne dobi su oni koji imaju do 61 godine starosti.

Zatim, bilo je potrebno utvrditi koji učitelji imaju suvremeni, a koji učitelji imaju tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju. Oni učitelji koji su u drugom dijelu upitnika na prvu česticu (*U likovne kulture povodim se tradicionalnim odgojem i obrazovanjem*) prema Likertovoj skali odgovorili brojevima 4 (*Djelomično se slažem*) i 5 (*U potpunosti se slažem*) imaju tradicionalan pristup odgoju i obrazovanju. Oni učitelji koji su u drugom dijelu upitnika na drugu česticu (*U likovne kulture povodim se suvremenim odgojem i obrazovanjem*) prema Likertovoj skali odgovorili brojevima 4 (*Djelomično se slažem*) i 5 (*U potpunosti se slažem*) imaju suvremeni pristup odgoju i obrazovanju.

Posljednji korak provjere istinitosti hipoteze H1 bio je usporediti prva dva koraka. Bi varijantnom korelacijom usporedilo se jesu li učitelji mlađe životne dobi na drugu česticu drugog dijela upitnika prema Likertovoj skali odgovorili brojevima 4 i 5, odnosno jesu li učitelji starije životne dobi na prvu česticu drugog dijela upitnika prema Likertovoj skali označili brojevima 4 i 5.

Slika 1: Pristup odgoju i obrazovanju prema životnoj dobi ispitanika



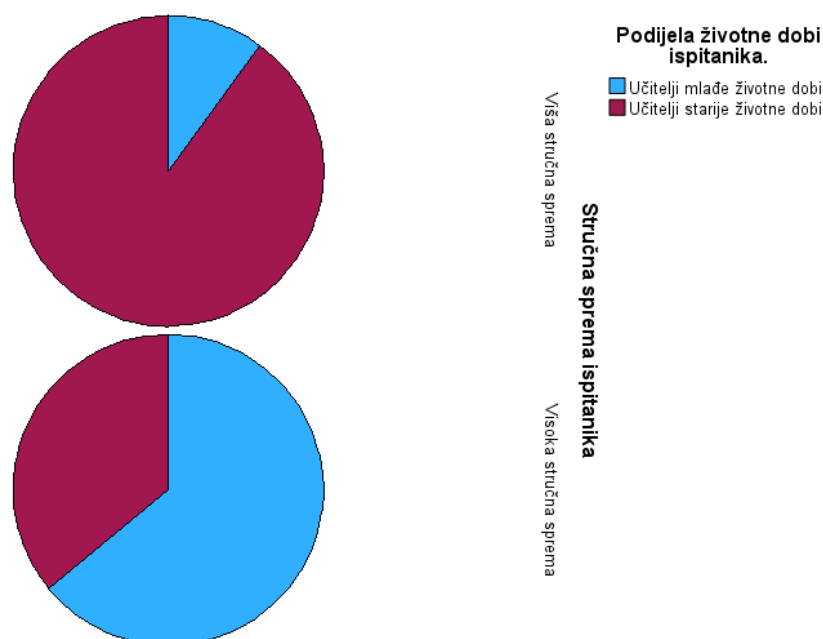
Priloženim grafom (Slika 1) prikazan je pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na životnu dob ispitanika. Plavom bojom označen je tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju, a crvenom bojom suvremeni pristup odgoju i obrazovanju. Iz grafa se očitalo kako jednako učitelji mlađe i učitelji starije životne dobi imaju više suvremeni nego tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju. Međutim, više učitelja mlađe životne dobi ima suvremeni pristup odgoju i obrazovanju nego učitelji starije životne dobi. Navedenim, potvrdila se hipoteza H1: *Učitelji mlađe životne dobi imaju suvremeniji pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje starije životne dobi.*

H2: Učitelji visoke stručne spreme imaju izmjenično tradicionalni i suvremeni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje s višom stručnom spremom.

U hipotezi H2 ispitanici su podijeljeni na učitelje s visokom i višom stručnom spremom. Učitelji više stručne spreme imaju završene tri godine fakultetskog obrazovanja dok učitelji visoke stručne spreme imaju pet godina fakultetskog obrazovanja. Broj godina obrazovanja ovisi o vremenu kada je učitelj diplomirao, odnosno, prijašnjih godina fakultetsko obrazovanje učitelja trajalo je tri godine dok je

danas to integrirani prijediplomski i diplomski studij od pet godina. Zaključuje se kako su učitelji starije životne dobi učitelji više stručne spreme, a učitelji mlađe životne dobi su učitelji visoke stručne spreme. Navedeno je dokazano i prikazanim grafom.

**Slika 2: Stručna sprema ispitanika u usporedbi životne dobi ispitanika**

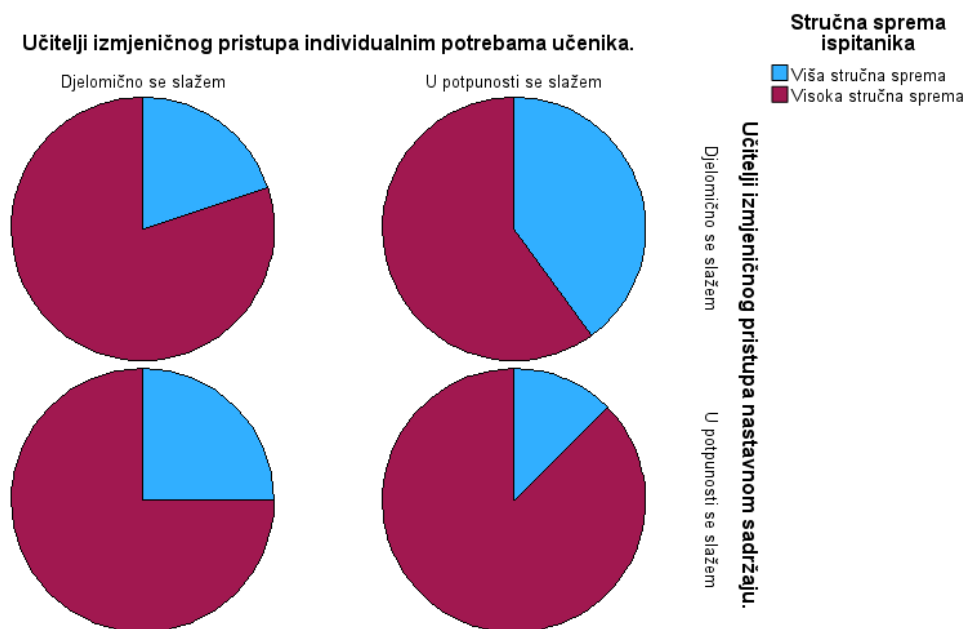


Učitelji mlađe životne dobi prikazani su plavom bojom, a učitelji starije životne dobi prikazani su crvenom bojom. Iz grafa (Slika 2) se očitava kako više učitelja starije životne dobi ima višu stručnu sprema, odnosno više učitelja mlađe životne dobi ima visoku stručnu sprema.

Određenom podjelom učitelja visoke i više stručne spreme uspoređuje se izmjenično tradicionalni i suvremeni pristupa odgoju i obrazovanju. Ispitanici koji su u drugom dijelu upitnika na treću česticu (*U nastavi likovne kulture izmjenjujem tradicionalni i suvremeni odgoj i obrazovanje sukladno zahtjevima nastavnog sadržaja*) i na četvrtu česticu (*U nastavi likovne kulture izmjenjujem tradicionalni i suvremeni odgoj i obrazovanje sukladno individualnim potrebama učenika*) prema Likertovoj skali odgovorili brojevima 4 (*Djelomično se slažem*) i 5 (*U potpunosti se slažem*) smatraju se učiteljima koji imaju izmjenično tradicionalni i suvremeni pristup

u odgoju i obrazovanju. Bi varijantnom korelacijom dobili su se rezultati za hipotezu H2.

**Slika 3: Izmjenični pristup odgoju i obrazovanju u usporedbi stručne spreme ispitanika**



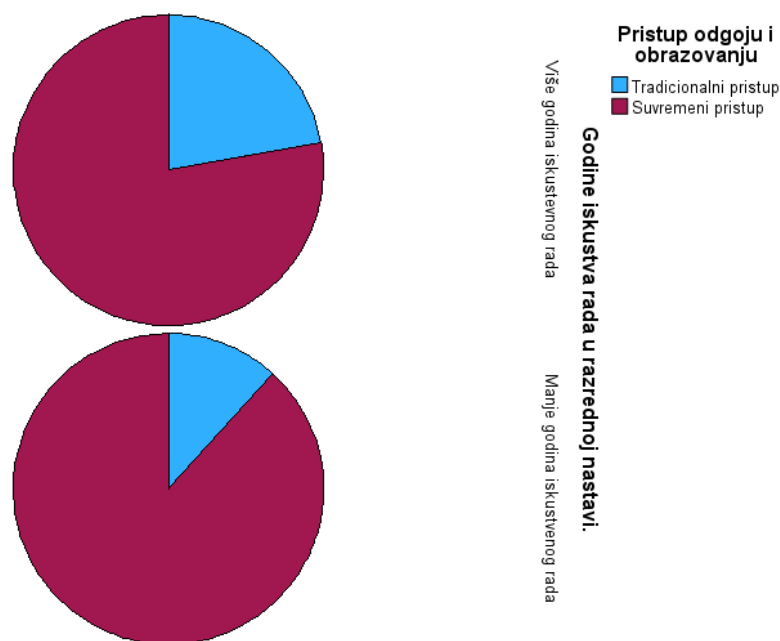
Grafom (Slika 3) je prikazan odnos stručne spreme učitelja i izmjeničnog pristupa odgoju i obrazovanju. Izmjenično tradicionalni i suvremeni pristup odgoju i obrazovanju odnosi se na nastavni sadržaj i individualne potrebe učenika. Plavom bojom prikazani su učitelji više stručne spreme, a crvenom bojom učitelji visoke stručne spreme. Iz grafa se očitava kako učitelji visoke stručne spreme češće koriste izmjenično suvremeni i tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju od učitelja više stručne spreme.

Navedenim, potvrdila se hipoteza H2: *Učitelji visoke stručne spreme imaju izmjenično tradicionalni i suvremeni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje s višom stručnom spremom.*

H3: Učitelji s više godina radnog iskustva imaju tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva.

Za provjeru hipoteze H3 prvo je bilo potrebno odrediti koji učitelji imaju više, a koji učitelji imaju manje godina radnog iskustva. U odjeljku uzorka ispitanika izračunato je prosječno 19,97 godina radnog iskustva svih ispitanika, pa se odredilo sljedeće: učitelji s manje godina radnog iskustva su oni koji imaju do 20 godina iskustvenog rada, a učitelji s više godina radnog iskustva su oni koji imaju od 21 do 40 godina iskustvenog rada. Godine iskustva usporedile su se s pristupom odgoju i obrazovanju te se dobio priloženi graf.

Slika 4: Pristup odgoju i obrazovanju prema godinama iskustva ispitanika



m

Graf (Slika 4) prikazuje primjenu suvremenog i tradicionalnog pristupa odgoju i obrazovanju u odnosu na radno iskustvo ispitanika. Plavom bojom prikazan je tradicionalan pristup odgoju i obrazovanju, a crvenom bojom suvremeni pristup odgoju i obrazovanju. Bi varijantnom korelacijom dobio se rezultat kako jednako učitelji s više i manje godina radnog iskustva imaju više suvremeni nego tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju. Međutim, učitelji s manje godina radnog iskustva imaju

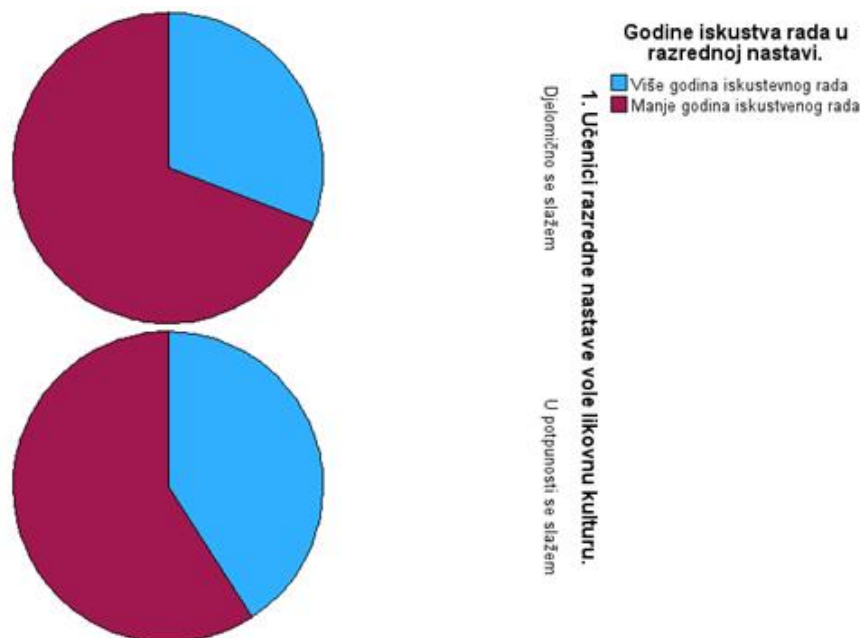
suvremeni pristup odgoju i obrazovanju više nego učitelji s više godina radnog iskustva.

Navedenim, potvrdili smo hipotezu H3: *Učitelji s više godina radnog iskustva imaju tradicionalni pristup odgoju i obrazovanju u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva.*

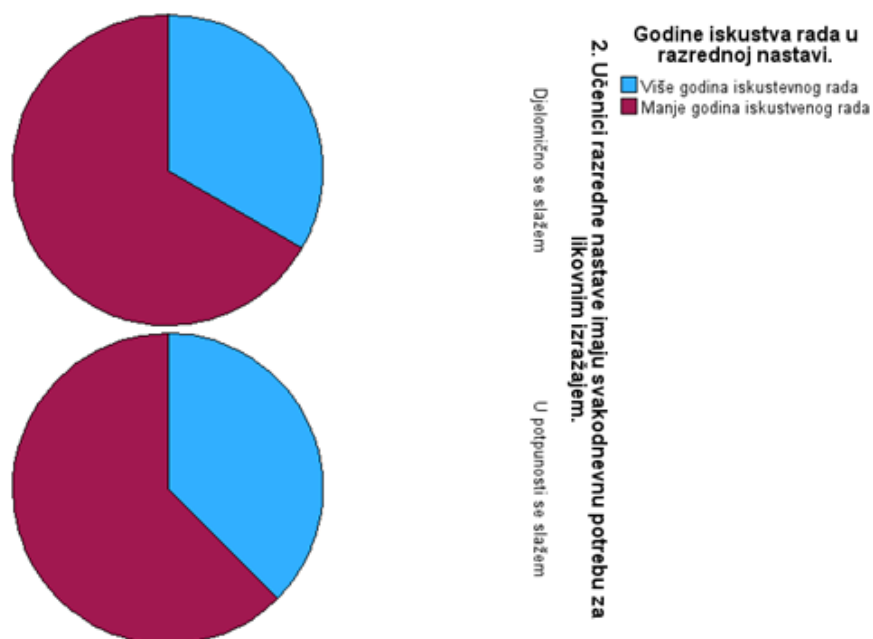
H4: Učitelji s više godina radnog iskustva imaju pozitivnu sliku odnosa učenika i likovne kulture u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva.

Za provjeru H4 hipoteze potrebno je odrediti što označava pozitivnu sliku odnosa učenika i likovne kulture. U trećem dijelu upitnika ispitivao se učiteljev stav prema odnosu učenika i likovne kulture. Učitelji koji imaju pozitivan stav su oni koju su u trećem dijelu upitnika na čestice 1 (*Učenici razredne nastave vole likovnu kulturu*), 2 (*Učenici razredne nastave imaju svakodnevnu potrebu za likovnim izražajem*), 3 (*Životno iskustvo učenika utječe na njihovo likovno izražavanje*), 7 (*Učenici razredne nastave uočavaju važnost učenja likovne kulture*), 8 (*Učenici razredne nastave znaju procijeniti značaj likovne umjetnosti*) i 9 (*Promjena razrednog odjela utječe na osobnost likovnog izražavanja učenika razredne nastave*) prema Likertovoj skali odgovorili brojevima 4 (*Djelomično se slažem*) i 5 (*U potpunosti se slažem*), te na čestice 4 (*Svi učenici razredne nastave imaju jednake odgojno-obrazovne potrebe*), 5 (*Učenici razredne nastave uče jedino samostalnim istraživanjem okoline*) i 6 (*Učenici razredne nastave u likovnom se izražavanju koriste jedino motivima poznatim iz svakodnevnog života*) brojevima 1 (*U potpunosti se ne slažem*) i 2 (*Djelomično se ne slažem*). Suprotno pozitivnom, negativni stav imaju učitelji koji su u trećem dijelu upitnika na čestice 1, 2, 3, 7, 8 i 9 prema Likertovoj skali odgovorili brojevima 1 i 2, a na čestice 4, 5 i 6 brojevima 4 i 5. Bi varijantnom korelacijom svake čestice posebno, dobiveni su rezultati.

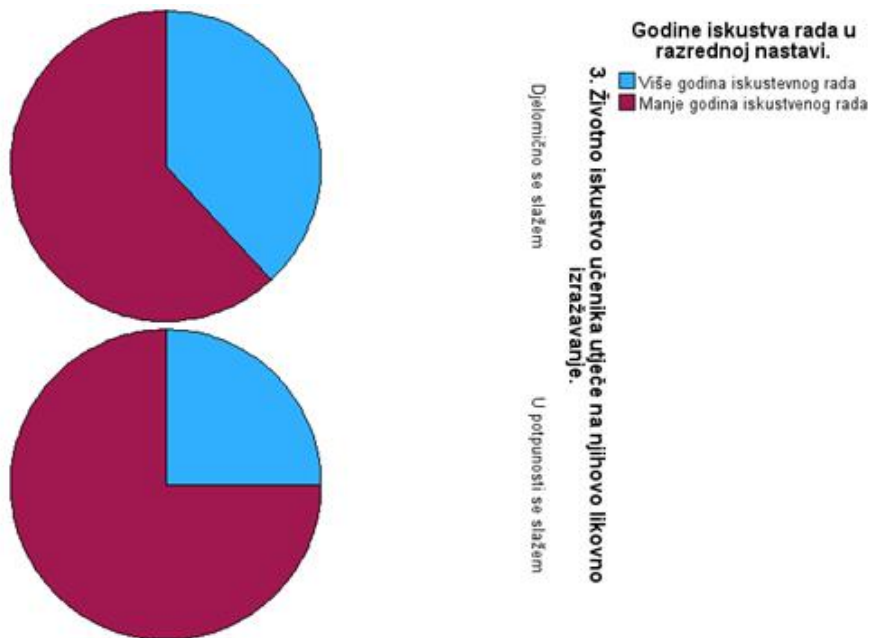
Slika 5: Treći dio upitnika prva čestica



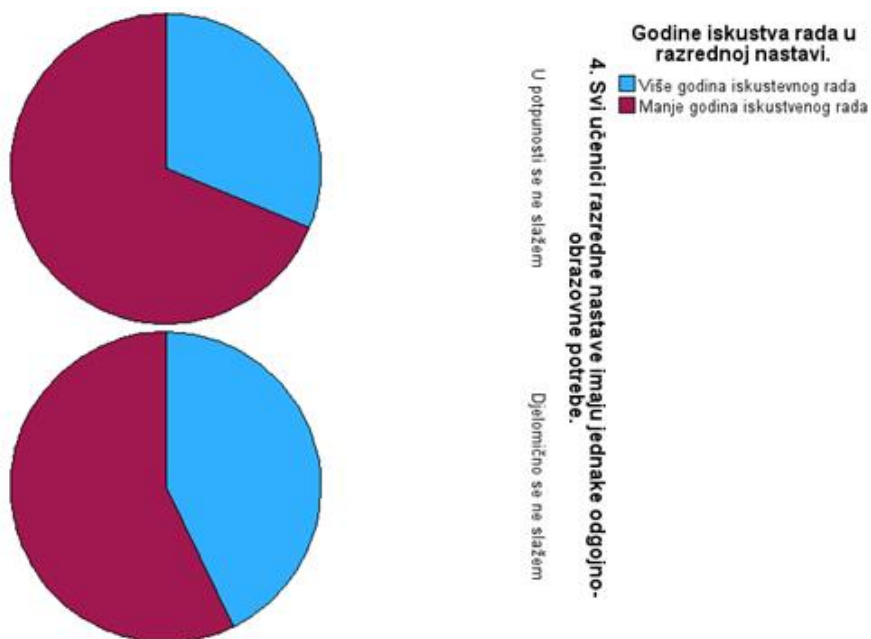
Slika 6: Treći dio upitnika druga čestica



Slika 7: Treći dio upitnika treća čestica

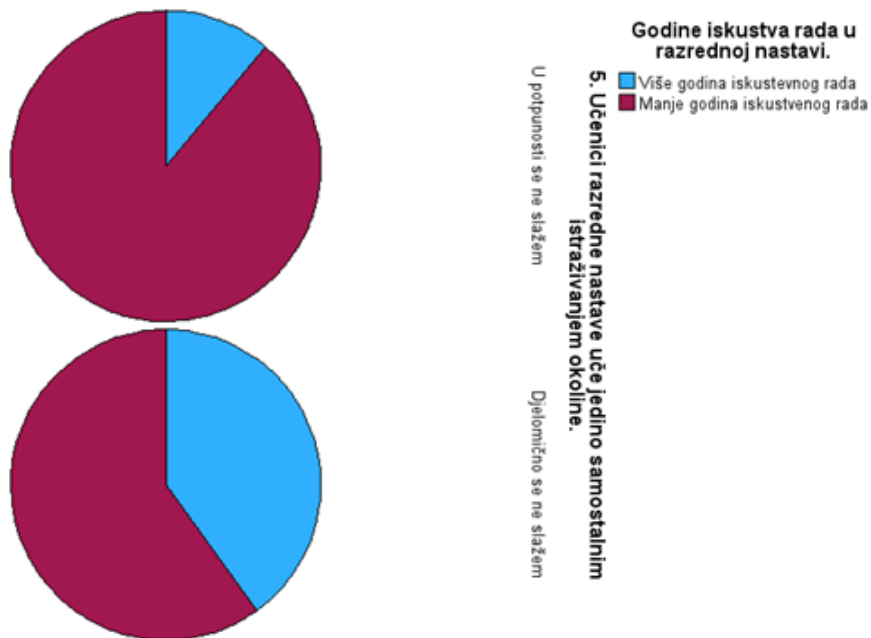


Slika 8: Treći dio upitnika četvrta čestica

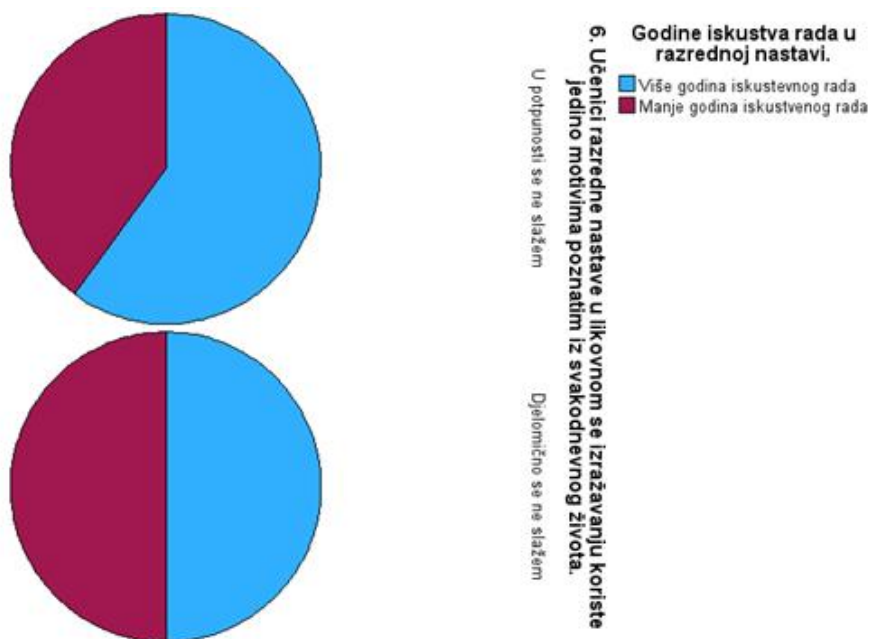




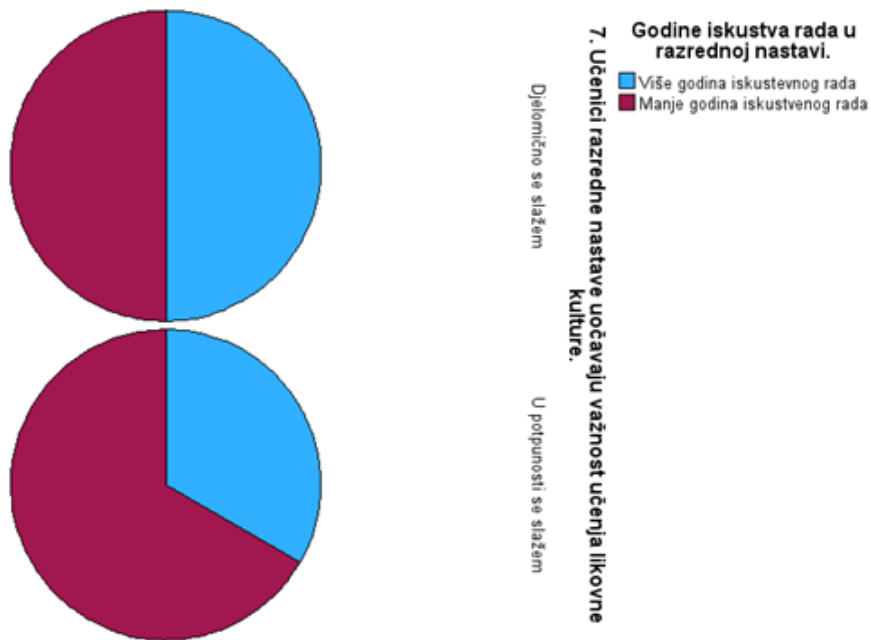
Slika 9: Treći dio upitnika peta čestica



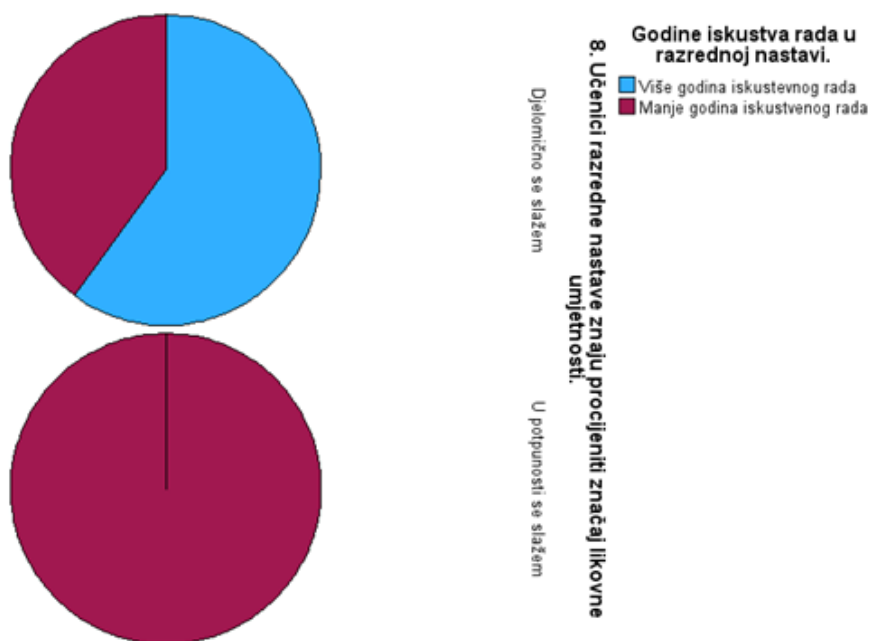
Slika 10: Treći dio upitnika šesta čestica



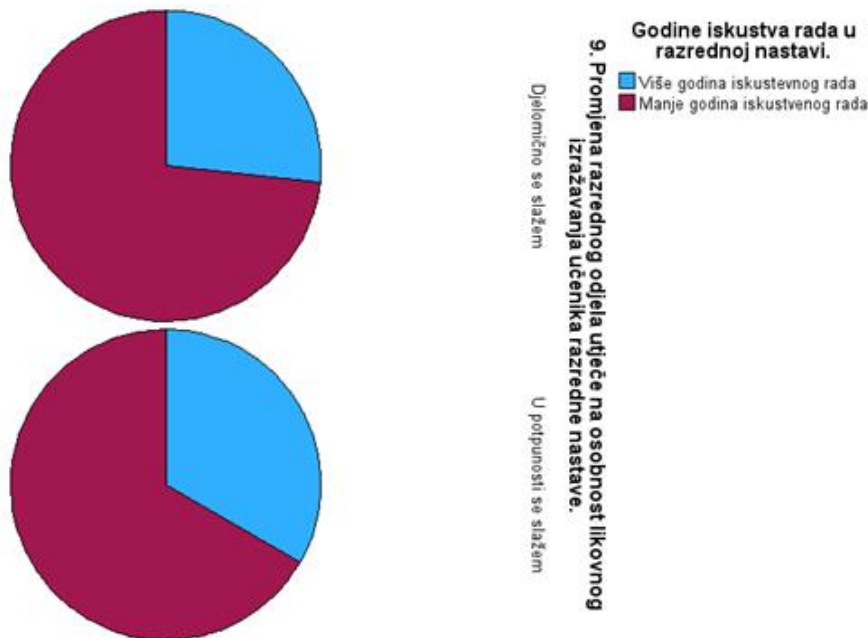
Slika 11: Treći dio upitnika sedma čestica



Slika 12: Treći dio upitnika osma čestica



Slika 13: Treći dio upitnika deveta čestica



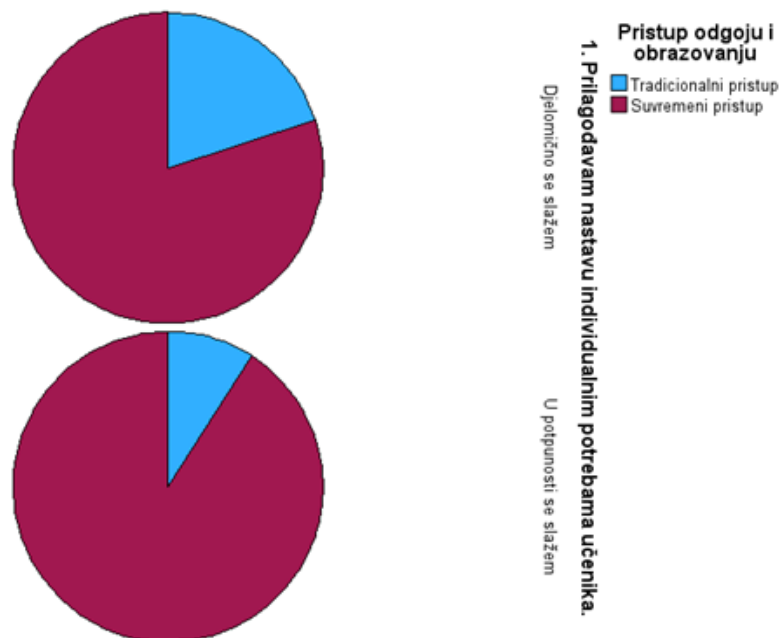
Devet priloženih grafova (Slika 5 – Slika 13) prikazuju stav učitelja prema pozitivnom odnosu između učenika i likovne kulture u razlici učitelja s više i manje godina radnog iskustva. Plavom bojom prikazani su učitelji s više godina radnog iskustva, a crvenom bojom učitelji s manje godina radnog iskustva. Iz grafova se očitava kako su u osam od devet čestica učitelji s manje godina radnog iskustva pokazali da imaju pozitivan stav prema odnosu učenika i likovne kulture od učitelja s više godina radnog iskustva.

Navedenim, hipoteza H4: *Učitelji s više godina radnog iskustva imaju pozitivnu sliku odnosa učenika i likovne kulture u odnosu na učitelje s manje godina radnog iskustva* je opovrgnuta. Pokazalo se kako učitelji s manje godina radnog iskustva imaju pozitivnu sliku odnosa učenika i likovne kulture u odnosu na učitelje s više godina radnog iskustva.

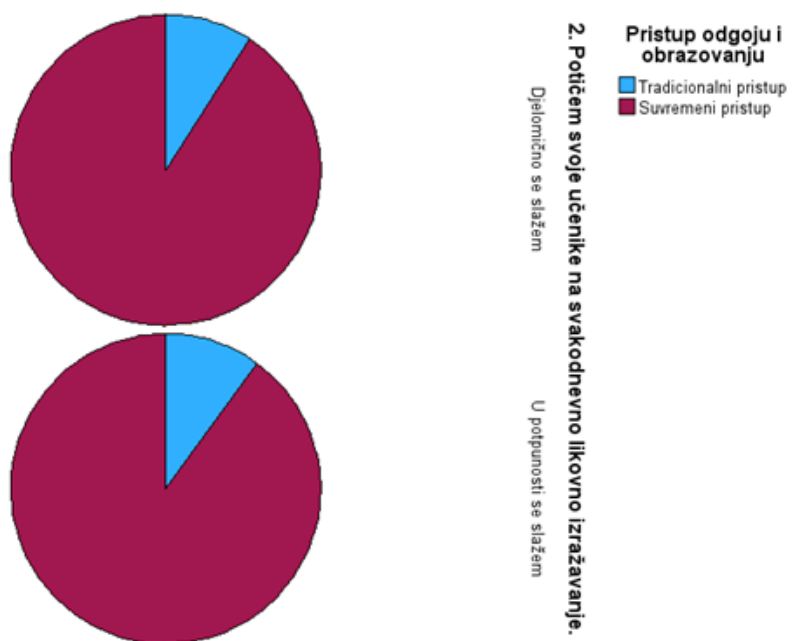
H5: Učitelji suvremenog pristupa odgoju i obrazovanju imaju aktivniju nastavu likovne kulture u odnosu na učitelje tradicionalnog pristupa.

Kako bi se ispitala valjanost hipoteze H5, potrebno je odrediti koje čestice upitnika definiraju aktivnu nastavu likovne kulture. U četvrtom dijelu upitnika nalaze se čestice koje definiraju aktivnost nastave učitelja. Time, učitelji koji su prema Likertovoj skali brojevima 4 i 5 označili čestice 1 (*Prilagođavam nastavu individualnim potrebama učenika*), 2 (*Potičem svoje učenike na svakodnevno likovno izražavanje*), 3 (*Poznajem likovne sposobnosti svakog učenika mog razrednog odjeljenja*), 4 (*Poznajem i primjenjujem raznovrsne likovne metode i strategije poučavanja likovne kulture*), 5 (*Primjenjujem raznovrsnost u izboru likovnih materijala i područja likovne umjetnosti*), 6 (*Materijali za likovno izražavanje učenika mog razrednog odjeljenja su stalno dostupni*), 8 (*Razrednim ozračjem potiče se kreativnost učenika mog razrednog odjeljenja*), 9 (*Redovito organiziram izvannastavne aktivnosti vezane uz likovnu umjetnost i razvoj likovnog izražaja učenika*), 10 (*Potičem učenike na izvanškolske aktivnosti likovno-umjetničkog izražaja*), 13 (*Učenicima zadajem različite likovne zadatke istovremeno*) i 16 (*Istovremeno ostvarujem nastavu na više razina*) te brojevima 1 i 2 česticu 14 (*Kada ne dovrše likovni uradak na nastavi, učenici ga dovršavaju kod kuće*) imaju aktivniju nastavu likovne kulture. Suprotno tomu, učitelji koji su brojevima 1 i 2 označili čestice 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 13 i 16. te brojevima 4 i 5 česticu 14 nemaju aktivniju nastavu likovne kulture

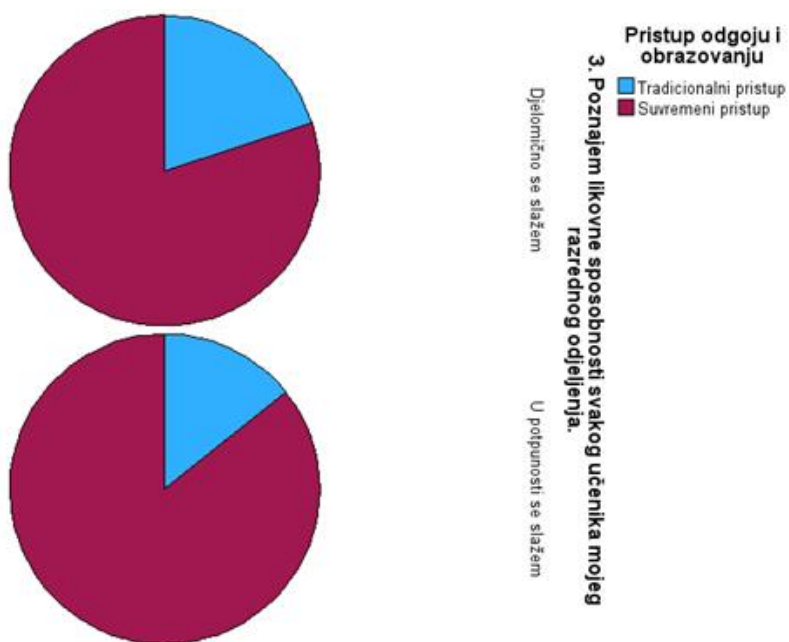
Slika 14: Četvrti dio upitnika prva čestica



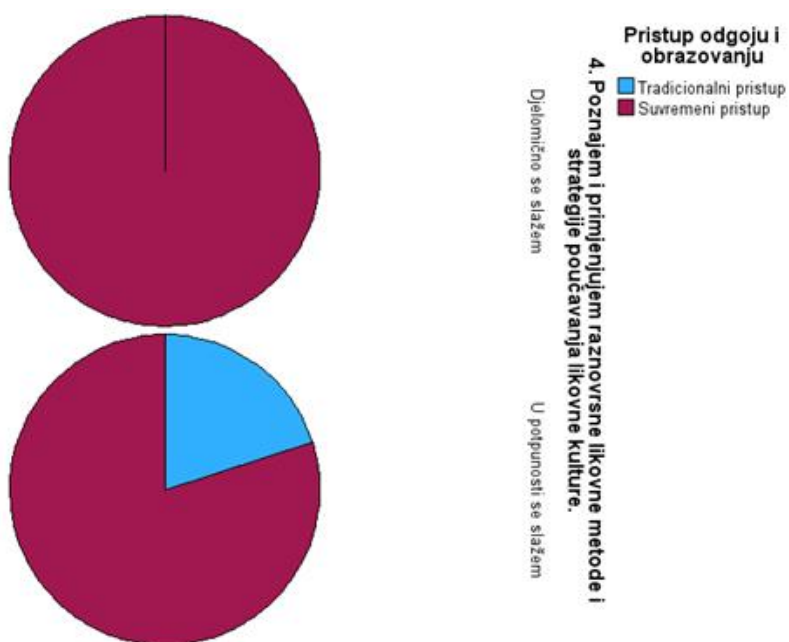
Slika 15: Četvrti dio upitnika druga čestica



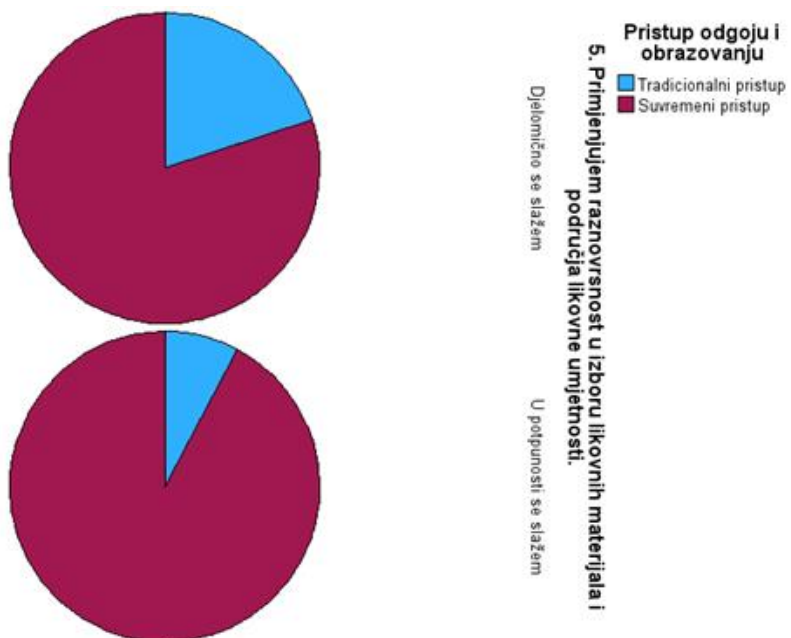
Slika 16: Četvrti dio upitnika treća čestica



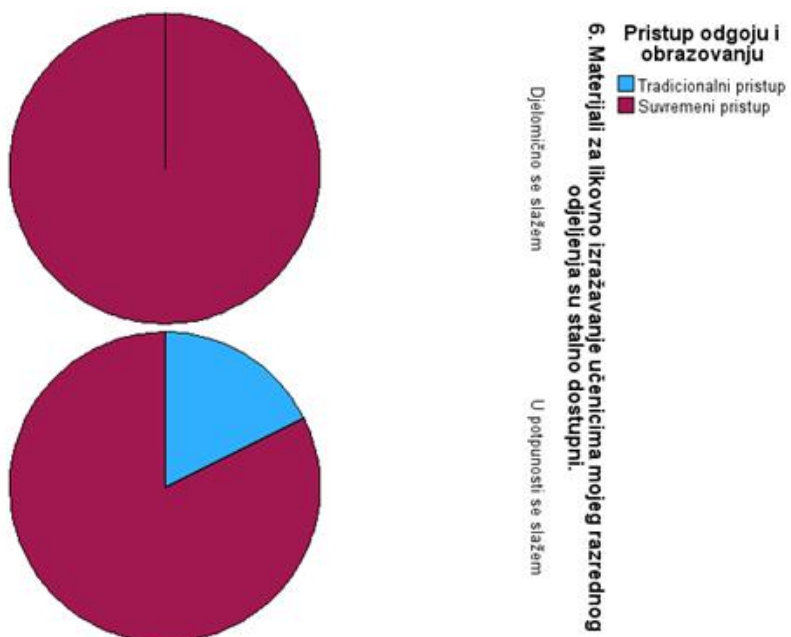
Slika 17: Četvrti dio upitnika četvrta čestica



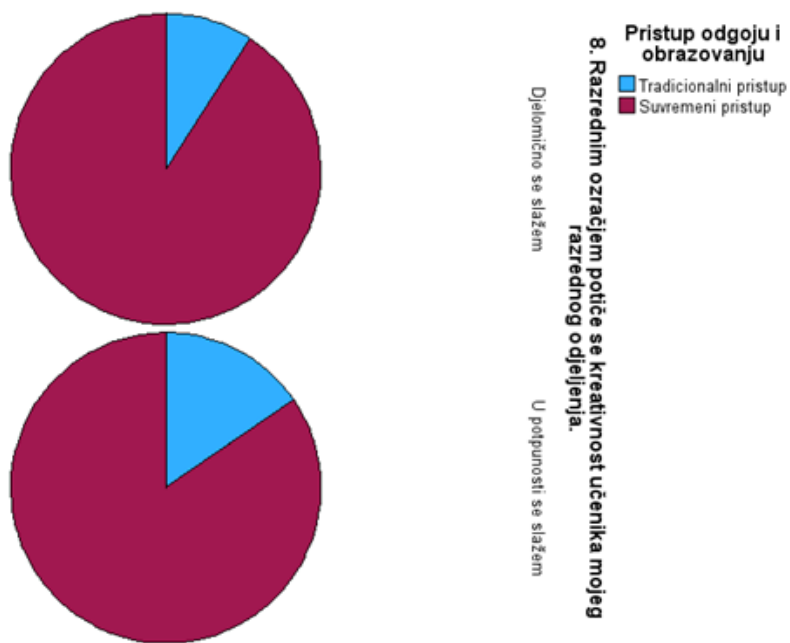
Slika 18: Četvrti dio upitnika peta čestica



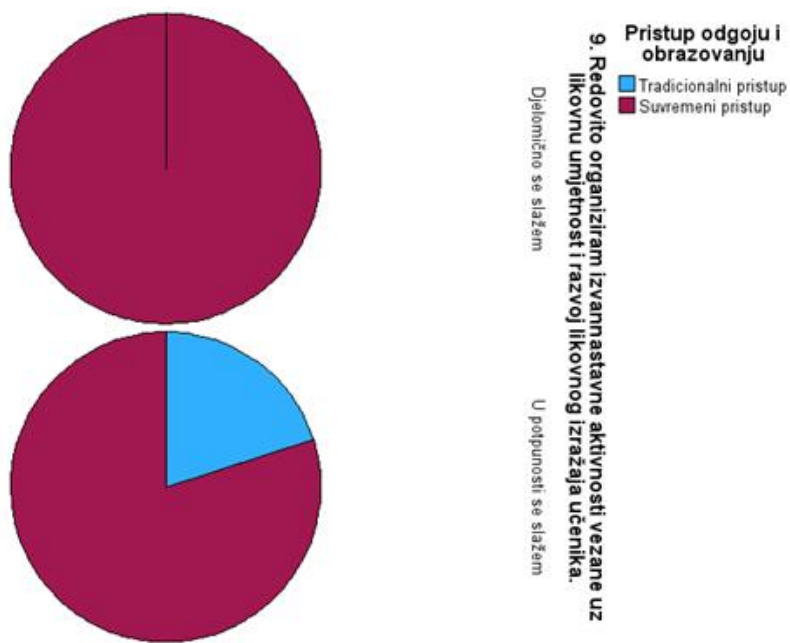
Slika 19: Četvrti dio upitnika šesta čestica



Slika 20: Četvrti dio upitnika osma čestica

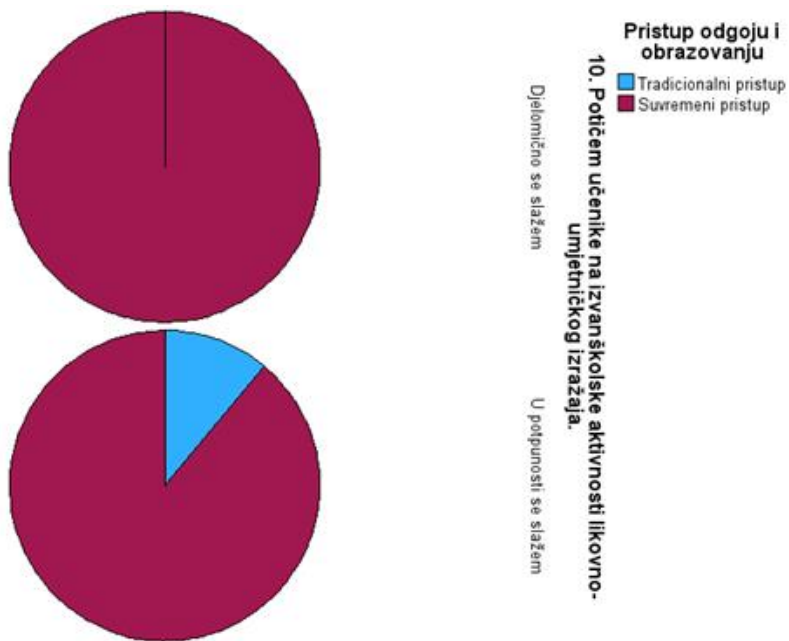


Slika 21: Četvrti dio upitnika deveta čestica

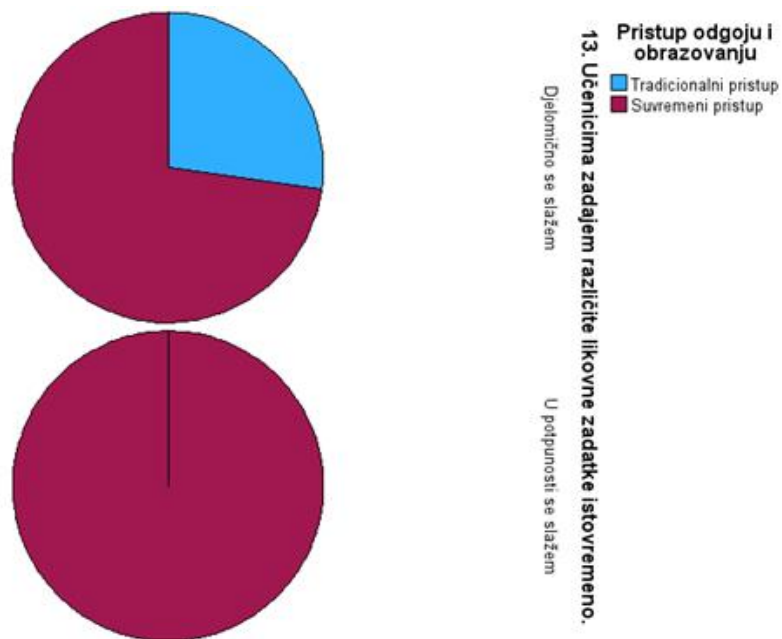




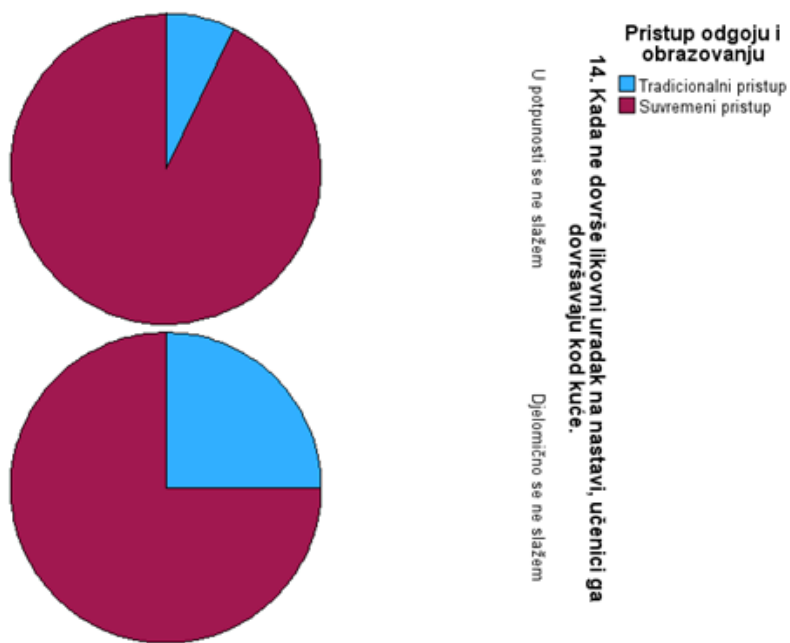
Slika 22: Četvrti dio upitnika deseta čestica



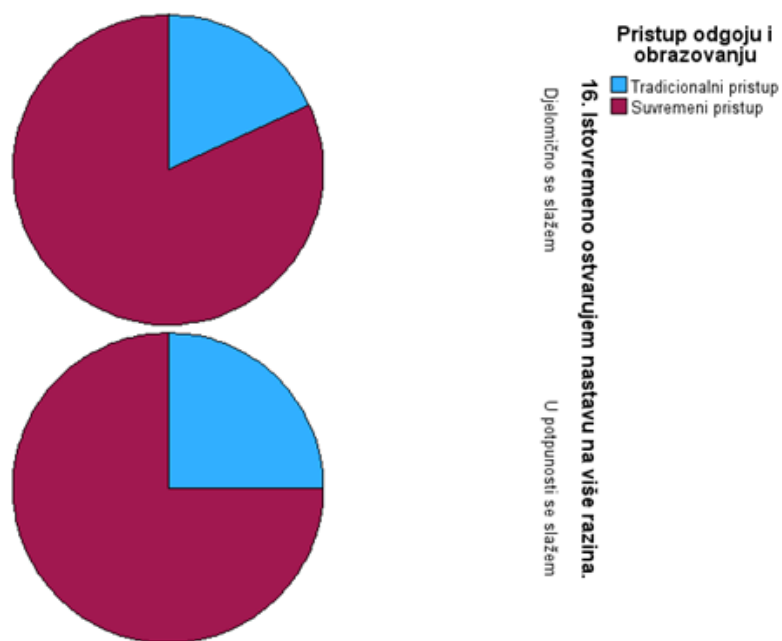
Slika 23: Četvrti dio upitnika trinaesta čestica



Slika 24: Četvrti dio upitnika četrnaesta čestica



Slika 25: Četvrti dio upitnika šesnaesta čestica



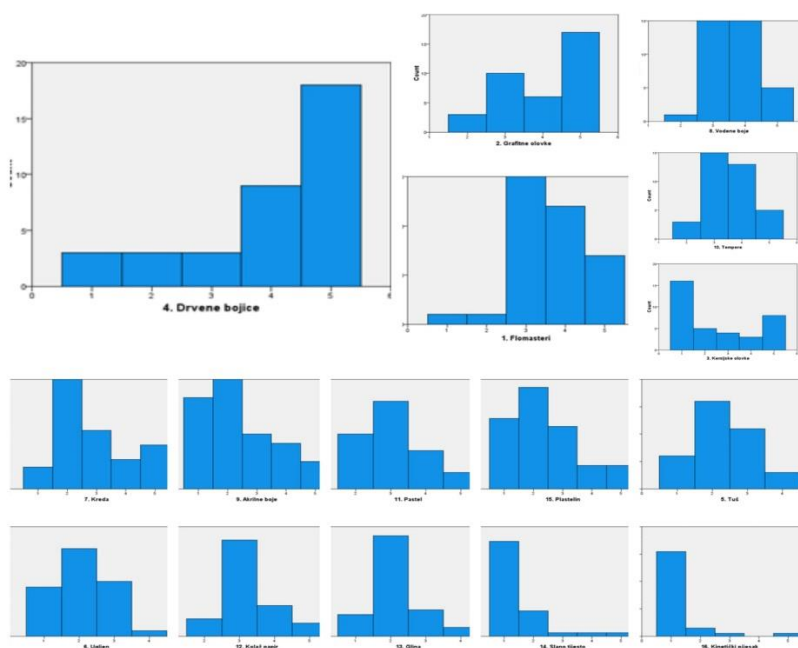
Bi varijantnom korelacijom analiziralo se svih 12 čestica pojedinačno i dobiveni su rezultati. U priloženih 12 grafova (Slika 14 – Slika 25) plavom bojom prikazani su učitelji tradicionalnog pristupa nastavi, a crvenom bojom učitelji suvremenog pristupa nastavi likovne kulture. Iz grafova se očitava kako su učitelji suvremenog pristupa u nastavi likovne kulture aktivniji od učitelja tradicionalnog pristupa odgoju i obrazovanju.

Navedenim potvrdila se hipoteza H5: *Učitelji suvremenog pristupa odgoju i obrazovanju imaju aktivniju nastavu likovne kulture u odnosu na učitelje tradicionalnog pristupa.*

### 13.2. Učestalost korištenja likovnih materijala u razrednoj nastavi

Petim dijelom upitnika ispitala se učestalost korištenja različitih likovnih materijala u razrednoj nastavi. Učestalost korištenja pojedinačnih likovnih materijala prikazana je narednim grafovima (Slika 26).

Slika 26: Učestalost korištenja likovnih materijala

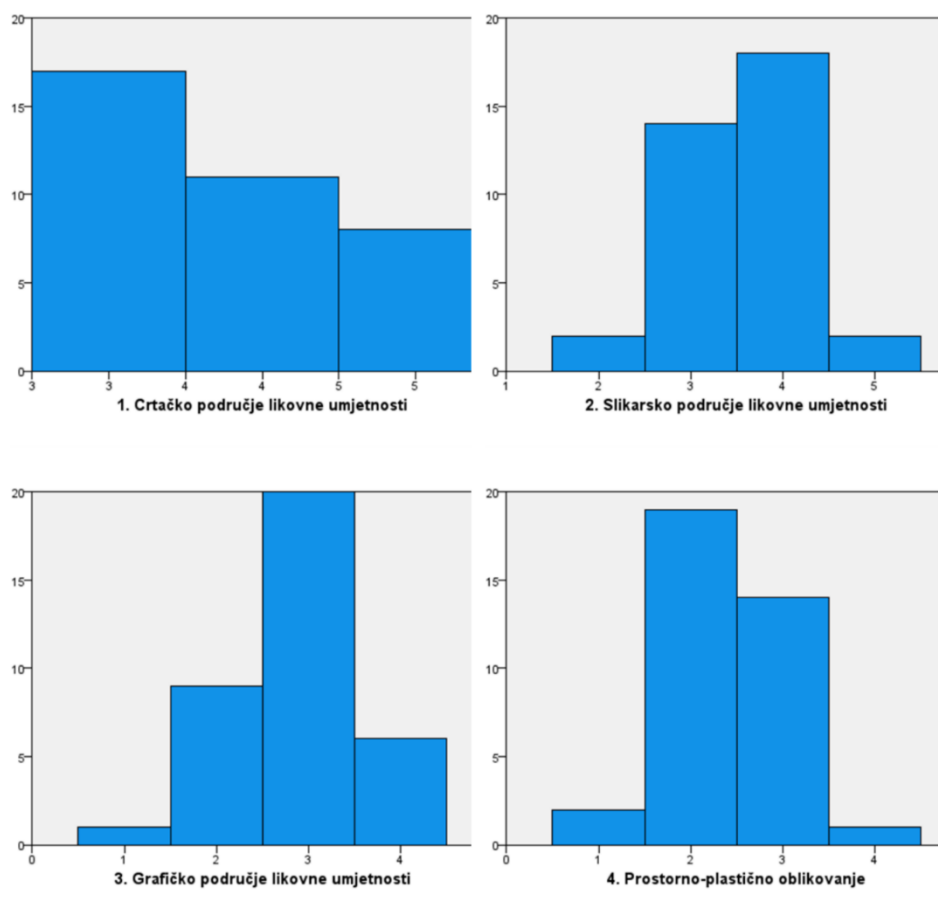


Najčešće korišteni likovni materijali u razrednoj nastavi su drvene bojice, grafitne olovke i flomasteri, zatim vodene boje, tempere, kemijske olovke, kreda, akrilne boje i plastelin, a najmanje korišteni likovni materijali u razrednoj nastavi su pastel, tuš, ugljen, kolaž papir, glina, slano tijesto i kinetički pijesak.

### 13.3. Učestalost korištenja različitih područja likovne umjetnosti

Šestim dijelom upitnika ispitala se učestalost korištenja različitih područja likovne umjetnosti u razrednoj nastavi. Učestalost korištenja pojedinačnih područja likovne umjetnosti prikazana je narednim grafovima (Slika 27).

Slika 27: Učestalost korištenja područja likovne umjetnosti

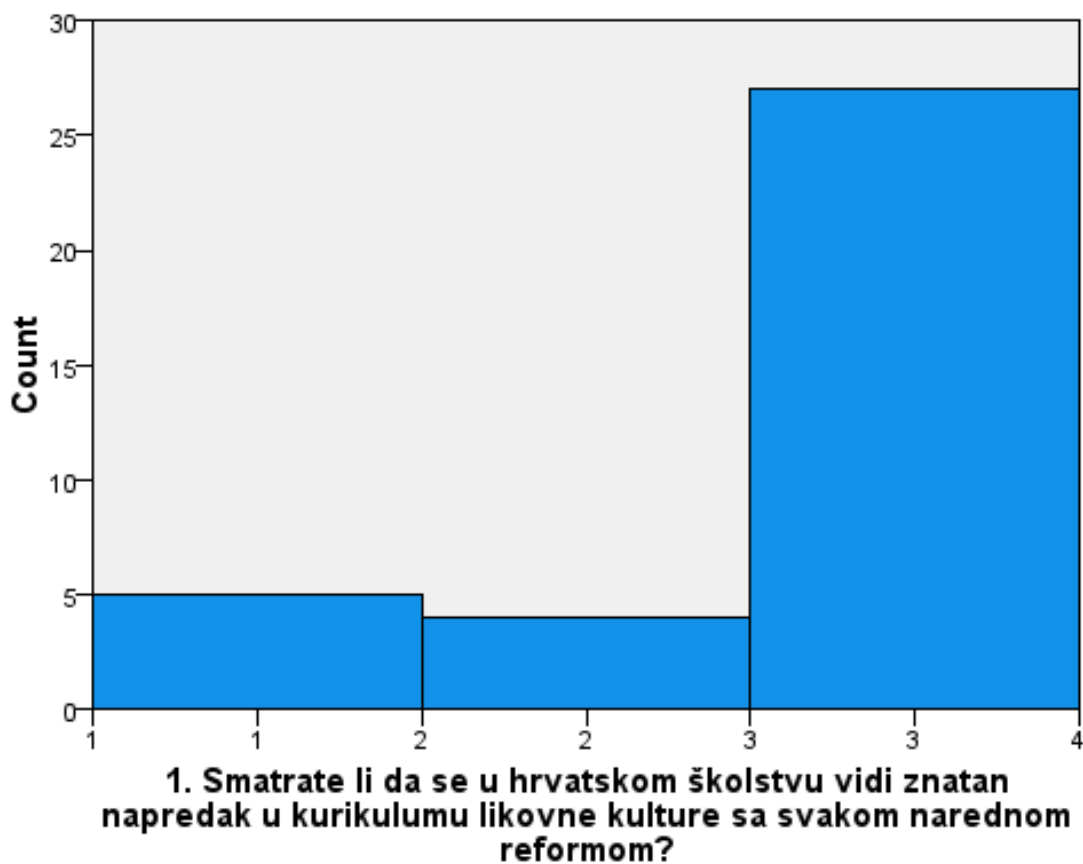


Najčešće korišteno područje likovne umjetnosti je crtačko područje, a slijedi ga grafičko područje likovne umjetnosti dok su najmanje korištena područja likovne umjetnosti slikarsko područje i prostorno-plastično oblikovanje.

#### 13.4. Kurikularne reforme

Posljednjim, sedmim dijelom upitnika, nastojalo se istražiti zadovoljstvo i osobno mišljenje učitelja razredne nastave prema kurikularnim promjenama. Sedmi dio se sastojao od dvije čestice. Prvom česticom ispitala se vidljivost promjena kurikularnih reformi te su se dobili sljedeći rezultati:

Slika 28: Mišljenje ispitanika o vidljivosti napretka kurikularnom reformom



Najveći broj ispitanika odgovorilo je, prema Likertovoj skali, brojem 3 (*Ne*), odnosno najveći broj ispitanika smatra da se u hrvatskom školstvu ne vidi znatan napredak u kurikulumu likovne kulture (Slika 28). U nastavku prve čestice ispitanici su imali otvoreno pitanje obrazloženja svojeg odgovora. Najčešći razlozi nezadovoljstvu jest postavljanje planova i programa nastave ispred potreba učenika. Učitelji smatraju kako reforme provode osobe koje nisu dosljedne poznavanju rada u školi i problemima u učenju.

Drugom česticom sedmog dijela upitnika ispitali su se problemi u nastavi likovne kulture gdje je najčešći problem predstavila satnica. Učitelji smatraju kako nemaju dovoljan broj sati za izvršavanje ishoda zahtijevanih kurikulumom niti mogu djelovati na području likovne pismenosti učenika. Nadalje, problem predstavlja i mogućnost nabave likovnih materijala, točnije financijska nedostupnost roditelja da učenicima nabave sve željene i potrebne likovne materijale. Glavnim krivcem učitelji smatraju Ministarstvo, a kao prijedlog poboljšanja predlažu saslušanje i uvažavanje mišljenja učitelja razredne nastave kako bi reforme imale pozitivan ishod.

## 14. Zaključak

Početak ovog rada, iznesena su mišljenja filozofa Immanuela Kanta i pedagoga Johana Heinricha Pestalozzija koji naglasak odgoju i obrazovanju stavljaju važnost razuma, učenje glavom, srcem i rukama. Takav pristup je u likovnom odgoju ključan. Eksplicitni stavovi navode učitelje da se pridržavaju teorija i teorijskih činjenica što je djelomično poželjno. Prema mišljenju Kanta, potrebno je odgajati i obrazovati razumom, posjedovati i primjenjivati teorijske činjenice. Međutim, Pestalozziovom teorijom odgaja se i obrazuje srcem i rukama. Najpristupačniji bi bio ujednačen stav i pristup prema učenju i poučavanju likovne kulture. Likovno stvaralaštvo način je komunikacije učenika, a pozitivan stav prema odgoju i obrazovanju ključna je uloga učitelja za likovno napredovanje učenika. Različitim nastavnim metodama i likovnim područjima umjetnosti, učitelji raznim načinima mogu organizirati nastavu likovne kulture. Iako učitelji tradicionalnog pristupa nastavi u središte stavljaju sadržaj, a učitelji suvremenog pristupa učenike, njihov profesionalan rad i dalje je okrenut pozitivnom smjeru što se ovim istraživanjem i dokazalo.

Izvršenim istraživanjem nastojali su se ispitati izravni metodički stavovi učitelja tradicionalnog i razvojnog opredjeljenja u odnosu na poučavanje učenika razredne nastave iz likovne kulture. Opisala se povezanost učiteljevog metodičkog opredjeljenja provođenja nastave s poučavanjem učenika razredne nastave u likovnoj kulturi čime se pokazala razlika učitelja suvremenog i tradicionalnog metodičkog opredjeljenja. Učitelji suvremenog opredjeljenja su većinom učitelji mlađe životne dobi, učitelji s manje godina radnog iskustva te učitelji pozitivnog stava i aktivne nastave u likovnoj kulturi. Međutim, istraživanjem nije pokazano da su učitelji tradicionalnog opredjeljenja ključno učitelji starije životne dobi, učitelji s više godina radnog iskustva te učitelji manje pozitivnog stava i manje aktivne nastave u likovnoj kulturi, već se pokazalo kako su oni u malo većem broju zastupljeni u navedenim pogledima. Učitelji jednako tradicionalnog i suvremenog pristupa nastavi nastoje učenicima pružiti kvalitetan odgoj i obrazovanje primjeren njihovom uzrastu,

sposobnostima i kompetencijama. Jasno je kako bi puno veći napredak učenika bio vidljiv kada bi kurikularne reforme likovnog odgoja i obrazovanja bile primjerene i svrsishodne. Međutim, učitelji nemaju dovoljno značajan utjecaj na Ministarstvo kako bi do većih promjena došlo. Učitelji se smatraju neslušanima i odbačenima u pogledu davanja prijedloga za bolje reforme i napredak u odgoju i obrazovanju. Učenici likovnu kulturu vole i likovno se izražavaju svakodnevno zbog čega je potrebno uvažiti mišljenje jednako učitelja i učenika. Zaključno, učitelji razredne nastave nastoje poboljšati rad i razvoj učenika u svojim razredni opredjeljenjima alternativnim zadacima i kreativnim radom neovisno o metodičkom opredjeljenju učitelja.



## 15.Literatura

1. Babić, N., Irović, S., i Krastović, J. (1997). Vrijednosni sustav odraslih, odgojna praksa i razvojni učinci. *Društvena istraživanja*, 4-5 (30-31), 551-575
2. Šarančić, S. (2013). Dobrobiti likovnog stvaralaštva. *Napredak*, 155 (1-2), 91-104
3. Koroman, H. (2021). Online nastava: izazovi suvremenog obrazovanja. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
4. Pranjić, T. (2017). Metodika nastave likovne kulture: Emocije i doživljaji u nastavi premeta Likovna kultura. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti
5. Macan, I. (1998). John Locke (1632.-1704.). *Filozofija.org: Udruga za promicanje filozofije* preuzeto s [https://www.filozofija.org/wp-content/uploads/Povijest\\_fil.org/Moderna\\_pdf/Locke-final.pdf](https://www.filozofija.org/wp-content/uploads/Povijest_fil.org/Moderna_pdf/Locke-final.pdf)
6. Pranjić, M. (2012). Nastavna metodika – teorijske osnove. *Kroatologija*, 2 (2011)2, 123-140
7. Tomljenović, Z. (2016). Nastavne metode kao čimbenik kvalitete u nastavi likovne kulture. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teorijsku i praksu, tematski broj (1-392)*, 261-273
8. Suzić, N. (2005). *Pedagogija za 21. vijek*. Banja Luka: TT-Centar
9. Ilijić, I. (2022). Odnos implicitnih pedagogija odgajatelja i likovnog izražavanja djece rane dobi. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet
10. Beroš, I. i Pongračić, L. (2018). Pedagogija revolucije i revolucija pedagogije: revolucionarni diskurs u odgojno-obrazovnom procesu obilježenom postmodernim tendencijama. *Foo2rama: autorski radovi* preuzeto s [\(99+\) Pedagogija revolucije i revolucija pedagogije: revolucionarni diskurs u odgojno-obrazovnom procesu obilježenom postmodernim tendencijama | Ivan Beroš and Luka Pongracic - Academia.edu](#)
11. Vasilj, M. (2020). Pedagogija – suvremeni pristup znanosti i odgoju. Mostar: Pressum

12. Negovetić, S (2019). Primjena modela interaktivne nastave likovne kulture u trećem razredu osnovne škole. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet
13. Lasić, E. (2021). Stavovi učenika o ozračju na nastavi likovne kulture. Osijek: Sveučilište Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu
14. Pintar, Ž. (2020). Tradicionalna paradigma i progresivizam suvremene paradigme ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Školski vjesnik*, 69 (1), 173-190
15. Hrženjak, K. (2019). Tradicionalni i suvremeni oblici igre u učenju i poučavanju. Osijek: Sveučilište Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet
16. Brajčić, M. i Šućur, M. (2019). Učestalost upotrebe likovno-umjetničkog djela u nastavi likovne kulture. *Nova prisutnost*, 17 (1), 59-74
17. Krklec, M. (2020). Uloga nastave likovne kulture u suvremenom društvu. Osijek: Sveučilište Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu
18. Brajčić, M. (2015). Umjetnost i obrazovanje. *Zbirka radova filozofskog fakulteta u Splitu*, 6/7 (2013/2014), 65-80
19. Vrkić, I. (2020). Utjecaj likovne kulture na razvoj djeteta. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
20. Paustović, N. (2012). Obrazovanje i razvoj: Kako obrazovanje razvija ljude i mijenja društvo, a kako društvo djeluje na obrazovanje. *Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja* preuzeto s <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/12/1/Obrazovanje%20i%20razvoj.pdf>
21. Hrgović, I. (2020). Pristupi odgojno-obrazovnim aktivnostima i (su) konstrukcija kurikuluma. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
22. Andrić, I. (2021). Didaktički principi: obilježja, povijest, implikacije i recentni trendovi. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
23. Jurilj, J. (2018). Učeničko vrednovanje i samovrednovanje likovnih radova nastalih na satima likovne kulture. Osijek: Sveučilište Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

24. Markan, S. (2021). Samovrednovanje škole. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti: Foo2rama*, 5 (5), 101-112
25. Meznarič, A. (2023). Izvannastavna aktivnost - likovna umjetnost. *Varaždinski učitelji – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 6 (11)
26. Vukić, V. (2016). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika – višestruke perspektive. *Rasprave i članci: Izvorni znanstveni članak* preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/261355>
27. Matijević, M., Bilić, V. i Opić, S. (2016). *Pedagogija za učitelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga
28. Petrač, L. (2015). *Dijete i likovno-umjetničko djelo*. Zagreb: Alfa
29. Pranjić, M. (2013). *Nastavna metodika u Riječi i slici*. Zagreb: Hrvatski studij sveučilišta u Zagrebu
30. Lučić, K. (2005). Prožimanje riječi, slike i glazbe u metodici književnosti u razrednoj nastavi. Zagreb: Školska knjiga
31. Jakubin, M. i Grgurić, N. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa
32. Jelavić, F. (2003). Nastavna metoda u odgojno-obrazovnom procesu. *Kateheza*, 25 (4), 277-287
33. Suzić, N. (2005). *Uvod u predškolsku pedagogiju i metodiku*. Banja Luka: XBS
34. Mason, J. (2011). Explicit and Implicit Pedagogy: variation theory as a case study. *Proceedings of the British Society for Research into Learning Mathematics* 31(3) preuzeto s <https://bsrlm.org.uk/wp-content/uploads/2016/02/BSRLM-IP-31-3-19.pdf>
35. Jovančević, M. (2013). *Godine prve i zašto su važne*. Zagreb: Sysprint
36. Ćurić, I. (2018). *Odgoj nekada i sada*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

## 16. Prilozi

### Prilog 1 (Upitnik)

#### STAVOVI UČITELJA U NASTAVI LIKOVNE KULTURE

Poštovani,

pred Vama se nalazi upitnik kojim se nastoje istražiti metodički stavovi učitelja o poučavanju učenika primarnog obrazovanja u nastavi likovne kulture. Upitnik je sastavljen u svrhu izrade diplomskog rada Ariane Paripović, s Učiteljskog fakulteta u Rijeci, na temu *Učiteljevi eksplicitni metodički stavovi u razrednoj nastavi likovne kulture*. Upitnik je jednostavan i iziskuje svega 15 minuta vremena za ispunjavanje, pa Vas molim za sudjelovanje u zanimljivom istraživanju.

Ispunjavanje upitnika je anonimno.

Veliko hvala na pomoći, kolegijalnosti i suradnji!

#### Opći podaci ispitanika

1. Vaša dob \_\_\_\_\_
2. Županija u kojoj trenutno radite \_\_\_\_\_
3. Godine iskustva u razrednoj nastavi \_\_\_\_\_
4. Vaša stručna sprema
  - a) Srednja škola
  - b) Viša stručna sprema
  - c) Visoka stručna sprema
  - d) Ostalo \_\_\_\_\_
5. Razredni odjel u kojem trenutno radite
  - a) 1. razred
  - b) 2. razred
  - c) 3. razred

d) 4. razred

e) Ostalo \_\_\_\_\_

6. Broj učenika u razrednom odjelu \_\_\_\_\_

### **Pristup odgoju i obrazovanju u nastavi likovne kulture**

Narednih 5 tvrdnji označite brojem 1 (*U potpunosti se ne slažem*), 2 (*Djelomično se ne slažem*), 3 (*Niti se slažem niti se ne slažem*), 4 (*Slažem se*) ili 5 (*U potpunosti se slažem*) sukladno s Vašim mišljenjem.

	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
1. U nastavi likovne kulture povodim se tradicionalnim odgojem i obrazovanjem.					
2. U nastavi likovne kulture povodim se suvremenim odgojem i obrazovanjem.					
3. U nastavi likovne kulture izmjenjujem tradicionalni i suvremeni odgoj i obrazovanje sukladno zahtjevima nastavnog sadržaja.					
4. U nastavi likovne kulture izmjenjujem tradicionalni i suvremeni odgoj i obrazovanje sukladno individualnim potrebama učenika.					
5. Ne usmjeravam pozornost na pristup koji pružam učenicima u odgoju i obrazovanju likovne kulture.					

### **Učenici i likovna kultura**

Narednih 9 tvrdnji označite brojem 1 (*U potpunosti se ne slažem*), 2 (*Djelomično se ne slažem*), 3 (*Niti se slažem niti se ne slažem*), 4 (*Slažem se*) ili 5 (*U potpunosti se slažem*) sukladno s Vašim mišljenjem.

	1	2	3	4	5
1. Učenci razredne nastave vole likovnu kulturu.					
2. Učenci razredne nastave imaju svakodnevnu potrebu za likovnim izražajem.					
3. Životno iskustvo učenika utječe na njihovo likovno izražavanje.					
4. Svi učenici razredne nastave imaju jednake odgojno-obrazovne potrebe.					
5. Učenci razredne nastave uče jedino samostalnim istraživanjem okoline.					
6. Učenci razredne nastave u likovnom se izražavanju koriste jedino motivima poznatim iz svakodnevnog života.					
7. Učenci razredne nastave uočavaju važnost učenja likovne kulture.					
8. Učenci razredne nastave znaju procijeniti značaj likovne umjetnosti.					
9. Promjena razrednog odjela utječe na osobnost likovnog izražavanja učenika razredne nastave.					

### Učitelji i likovna kultura

Narednih 16 tvrdnji označite brojem 1 (*U potpunosti se ne slažem*), 2 (*Djelomično se ne slažem*), 3 (*Niti se slažem niti se ne slažem*), 4 (*Slažem se*) ili 5 (*U potpunosti se slažem*) sukladno s Vašim mišljenjem.

	1	2	3	4	5
1. Prilagođavam nastavu individualnim potrebama učenika.					

2. Potičem svoje učenike na svakodnevno likovno izražavanje.					
3. Poznajem likovne sposobnosti svakog učenika mojeg razrednog odjeljenja.					
4. Poznajem i primjenjujem raznovrsne likovne metode i strategije poučavanja likovne kulture.					
5. Primjenjujem raznovrsnost u izboru likovnih materijala i područja likovne umjetnosti.					
6. Materijali za likovno izražavanje učenicima mojeg razrednog odjeljenja su stalno dostupni.					
7. Određeni materijali za likovno izražavanje sakriveni su od učenika radi njihove sigurnosti.					
8. Razrednim ozračjem potiče se kreativnost učenika mojeg razrednog odjeljenja.					
9. Redovito organiziram izvannastavne aktivnosti vezane uz likovnu umjetnost i razvoj likovnog izražaja učenika.					
10. Potičem učenike na izvanškolske aktivnosti likovno-umjetničkog izražaja.					
11. Nastavu likovne kulture ostvarujem jednom tjedno, prema rasporedu.					
12. U svom radu znam odstupiti od nastavne satnice (rasporeda).					
13. Učenicima zadajem različite likovne zadatke istovremeno.					
14. Kada ne dovrše likovni uradak na nastavi, učenici ga dovršavaju kod kuće.					
15. Zadovoljan/na sam vlastitim radom i uključenošću za učenje i poučavanje nastave likovne kulture učenika razredne nastave.					
16. Istovremeno ostvarujem nastavu na više razina.					

## Likovni materijali

Odredite učestalost korištenja navedenih likovnih materijala u Vašem razrednom odjelu.

1 (*Nikada*), 2 (*Jednom u 3 mjeseca*), 3 (*Jednom mjesečno*), 4 (*Jednom do triput tjedno*), 5 (*Svaki dan*)

	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
1. Flomasteri					
2. Grafitne olovke					
3. Kemijske olovke					
4. Drvene bojice					
5. Tuš					
6. Ugljen					
7. Kreda					
8. Vodene boje					
9. Akrilne boje					
10. Tempere					
11. Pastel					
12. Kolaž papir					
13. Glina					
14. Slano tijesto					
15. Plastelin					
16. Kinetički pijesak					
17. Ostalo					

## Područja likovne umjetnosti

Odredite učestalost primijene navedenih područja likovne umjetnosti u Vašem razrednom odjelu.



1 (Nikada), 2 (Jednom u 3 mjeseca), 3 (Jednom mjesečno), 4 (Jednom do triput tjedno), 5 (Svaki dan)

	1	2	3	4	5
1. Crtačko područje likovne umjetnosti					
2. Slikarsko područje likovne umjetnosti					
3. Grafičko područje likovne umjetnosti					
4. Prostorno-plastično oblikovanje					
5. Ostalo					

**Vaše mišljenje nam je važno**

1. Smatrate li da se u hrvatskom školstvu vidi znatan napredak u kurikulumu likovne kulture sa svakom narednom reformom?

1 – Da , 2 – Ne mogu se odlučiti, 3 – Ne

- c) Molim Vas da obrazložite svoj odgovor:

\_\_\_\_\_

- d) Ako se slažete da je napredak vidljiv, možete li ukratko navesti najznačajnije promijene koje utječu na poučavanje učenika?

\_\_\_\_\_

2. Što smatrate problemima nastave likovne kulture?

\_\_\_\_\_

- a) Koga smatrate odgovornim za nastanak i opstanak problema?

\_\_\_\_\_

- b) Ako imate, predložite rješenja za navedene probleme.

\_\_\_\_\_